

LUMO-OHJELMA 2024-2030

Vihdin kunnan luonnon monimuotoisuusohjelma

Vihdin kunnan luonnon monimuotoisuusohjelma 2024–2030
Ohjelman tuottaja: Ympäristönsuojelu ja -valvonta
Kansikuva: Amanda Collanus, LUMO-kuvituskilpailun voittaja
Julkaistu: 12/2023

SISÄLLYSLUETTELO

Vihdin kunnan LUMO-ohjelma	4
Luonnon monimuotoisuus.....	5
Lähtökohdat.....	6
Kansainväliset ja kansalliset tavoitteet ja säädökset	6
Toimintaympäristö.....	6
Vihdin luonto	8
Metsäiset elinympäristöt.....	11
Vesistöt	13
Perinnebiotoopit ja uuselinympäristöt.....	18
Suojelualueet	19
Tavoitteet ja toimenpiteet	22
Vaikutusten arviointi ja seuranta.....	35
Liitteet	38
Liite 1: Sanasto	38
Liite 2: Ohjelman valmistelu.....	40
Liite 3: Vihdin kunnan alueen suojeluverkosto.....	41
Liite 4: Vihdin vesistöalueet	42

Vihdin kunnan LUMO-ohjelma

Vihdin kunnan ensimmäisen LUMO-ohjelman tavoitteena on ollut luoda konkreettinen ja käytännönläheinen toimintaohjelma, jonka avulla edistetään luonnon monimuotoisuuden eteen tehtävää työtä.

Ohjelman ensisijaisena tavoitteena on käynnistää ohjelman toimenpiteet ja toimintatavat sekä jalkauttaa monimuotoisuuden vaalimiseksi tehtävä työ osaksi niin kunnan henkilöstön kuin kuntalaisten jokapäiväistä toimintaa. Kunnan ensimmäisellä ohjelmalla ei ole pyritty kattamaan kaikkea monimuotoisuustyötä, vaan ohjelmalla on tavoiteltu toimivaa toimintaohjelmaa, jonka avulla voidaan organisoida ja kehittää nykyisiä toimintatapoja. Ohjelman tavoitteisiin lukeutuu myös toimenpiteitä ja prosesseja, joiden avulla pyritään turvaamaan olemassa olevia luontoarvoja sekä lisäämään luonnon monimuotoisuutta tukevia toimia. Keskeisenä asiana ohjelman luomisessa ja sen toteutuksessa on yhteistyö niin kuntalaisten kuin myös sidosryhmien kanssa.

LUMO-ohjelman toimintakaudeksi on asetettu vuodet 2024–2030. Vihdin kunnan luonnon monimuotoisuusohjelman tarkoitus on kuntastrategian 2022–2025 mukaisesti edistää luonnon ja ympäristön hyvinvointia sekä mahdollistaa luonnon monimuotoisuuden säilyminen. Ohjelman edistymistä ja seuranta koordinoi ympäristönsuojelun ja ympäristövalvonnan yksikkö yhteistyössä kunnan poikkihallinnollisen ohjausryhmän kanssa.

Vihdin kunnassa on toteutettu tavoitteellista ilmastotyötä jo vuodesta 2010, jolloin Vihdin kunnanvaltuusto hyväksyi Vihdin kunnan ilmastostrategian vuosille 2010–2020. Vihdin kunnan kunnanhallitus hyväksyi vuonna 2020 Vihdin kunnan kestäväen energian ja ilmaston toimintasuunnitelman. Ilmastotyön toteutumista on edistetty Suomen kansallisten ilmasto- ja ympäristötavoitteiden mukaisesti yhteistyössä kuntalaisten ja yritysten kanssa. LUMO-ohjelma toimii tästä erillisenä ohjelmana, joskin kaikki ilmaston ja luonnon monimuotoisuuden eteen tehtävä työ tukevat toinen toisiaan.

Vihdin kunnan LUMO-ohjelman päämäärät vuoteen 2030 ovat

1. Vihdin luonnon paikallinen monimuotoisuus paranee
2. Luonnon monimuotoisuus otetaan läpileikkaavasti huomioon kunnan toiminnassa ja päätöksenteossa
3. Kuntalaisten luontosuhde kehittyy ja kaikilla on mahdollisuus vehreään ympäristöön

Luonnon monimuotoisuus

Luonnon monimuotoisuudella tarkoitetaan elinympäristöjen monimuotoisuutta, lajien runsautta sekä lajien sisäisen perimän muuntelua. Luonto ja ekosysteemipalvelut ovat ihmisten olemassaololle ja elämänlaadulle välttämättömiä, niin virkistyskäytön ja hyvinvoinnin näkökulmasta kuin myös ruoantuotannon, lääketeollisuuden sekä energiantuotannon turvaamisen kannalta.

Tutkimusten valossa tiedetään, että ekosysteemien toiminta sekä luonnon tila ja sen monimuotoisuus heikkenee nopeammin kuin koskaan aikaisemmin ihmiskunnan historiassa. Maailmanlaajuisesti yhteensä noin miljoonaa eläin- ja kasvilajia uhkaa sukupuutto, monia jo seuraavina vuosikymmeninä. Syitä luonnontilan heikkenemiseen ovat maan- ja merenkäytön muutokset, eliölajien hyväksikäyttö, ilmastonmuutos, saastuminen ja vieraslajit. Tilanteen korjaaminen vaatii läpileikkaavia muutoksia koko yhteiskunnan tasolla sekä tavoitteiden ja arvomaailmojen muutosta. ^[23]

Monet merkittävät ratkaisut luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi tehdään paikallisella tasolla ja kunnilla onkin merkittävä rooli luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa. Kunnat paitsi ohjaavat maankäyttöä ja kartoittavat alueensa luontoarvoja, niin myös toteuttavat vieraslajitorjuntaa, ympäristöneuvontaa ja vastaavat metsiensä ja viheralueidensa hoitokäytännöistä. Kestävät tulokset vaativat kuitenkin pitkäjänteistä yhteistyötä eri sidosryhmien välillä sekä järjestöjen, yritysten ja kuntalaisten panosta.

Lähtökohdat

Kansainväliset ja kansalliset tavoitteet ja säädökset

Kansainväliset ja kansalliset tavoitteet ja säädökset asettavat raamit työlle, jota tehdään luonnon monimuotoisuuden eteen. Kansainvälisellä kentällä Suomea sitovat useat kansainväliset sopimukset, kuten YK:n biodiversiteettisopimus (CBD) sekä EU:n biodiversiteettistrategia. Kansallisella tasolla työtä ohjaa kansallinen luonnon monimuotoisuusstrategia, joka yhteensovittaa kansallisia tavoitteita, YK:n luonnon monimuotoisuutta koskevaa yleissopimusta sekä EU:n biodiversiteettistrategiaa. Kansallisesta luonnon monimuotoisuusstrategiasta valmistellaan uutta vuoteen 2025 ulottuvaa toimintaohjelmaa. ^[26]

Suomessa Ympäristöministeriö ohjaa ja valvoo kansallista luonnonsuojelua sekä valmistelee luonnon monimuotoisuutta turvaavat lait valvoen myös niiden toimeenpanoa. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY-keskukset) edistävät ja valvovat alueensa luonnon- ja maisemasuojelua sekä turvaavat luonnon monimuotoisuutta esimerkiksi perustamalla yksityisiä suojelualueita ja turvaamalla luontoarvoja maankäytön suunnittelussa. Kuntien rooli on edistää ja valvoa alueensa luonnon- ja maisemasuojelua muun muassa huolehtimalla siitä, että maankäyttö ja rakentaminen suunnitellaan ekologisesti kestäväksi. ^[25]

Kunnanvaltuuston hyväksymässä Vihdin kunnan strategiassa on kirjattu, että kunta haluaa edistää luonnon ja ympäristön hyvinvointia sekä mahdollistaa luonnon monimuotoisuuden säilymisen. Kuntastrategiassa mainitaan myös, että Vihdin kunta huolehtii vesistöjen kunnostamisesta yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa sekä tukee maatalouden vihreää siirtymää. ^[27]

Toimintaympäristö

Kunnalla on käytettävissään useita eri työkaluja ja keinoja, joilla se voi vaikuttaa luonnon monimuotoisuuteen sekä sen kehittymiseen. Maankäytön suunnittelijana ja alueiden kehittäjänä kunta ohjaa alueensa kehitystä vaikuttaen luonnon tilaan niin metsissä, puistoissa kuin muilla viheralueilla, kuten esimerkiksi teiden pientareilla. Yhteistyön ja tiedotuksen kautta kunnalla on mahdollisuus vahvistaa kuntalaisten tietoisuutta ja luontosuhteen kehittymistä esimerkiksi ympäristökasvatuksen tai kohdennettujen tiedotteiden avulla. Onnistunut monimuotoisuustyö edellyttää kunnassa poikkihallinnollista yhteistyötä, jossa vastuualueet oman työn ohella tarkastelisivat luonnon monimuotoisuutta yhteisenä tavoitteena.

Vihdin kunnan kuntaympäristöpalvelut vastaavat muun muassa ympäristönsuojelusta ja ympäristövalvonnasta, rakennusvalvonnasta, kunnallisteknisten palveluiden ohjauksesta ja vesilaitoksen toiminnasta. Kunnan ympäristönsuojelu ja ympäristövalvonta edistää ympäristön tilan seurainta sekä vastaa ympäristönsuojelun viranomaistehtävistä kuten lupa-asioista, valvonnasta ja tarkastuksista. Ympäristönsuojelu ja ympäristövalvonta myös huolehtii ympäristöasioiden tiedotuksesta ja neuvonnasta sekä ilmastotyöstä. Rakennusvalvonta valvoo ja ohjaa rakennettua ympäristöä. Kunnallisteknisiin palveluihin kuuluu muun muassa viherpalvelut, joka vastaa kunnan alueen puistojen ja viheralueiden suunnittelusta ja hoidosta, sekä myös metsänhoidon ja metsätalouden suunnittelusta.

Vihdin kunnassa elinvoimapalvelut vastaavat muun muassa kaavoituksesta, maankäytön suunnittelusta ja mittaus- ja paikkatietopalveluista. Kaavoitus vastaa maisematyöluopien myönnön lisäksi myös muun muassa niin asema- kuin yleiskaavoituksesta, ja määrittää niihin liittyvät luontoselvitykset.

Sivistys- ja hyvinvointipalveluihin kuuluvalla opetuksella on merkittävä rooli ympäristökasvatuksen ja luontosuhteen kehittymisen kannalta. Näihin palveluihin lukeutuvat Vihdissä varhaiskasvatus, perusopetus, lukio ja ammattikoulu.

Kuva: Eerin Kivikangas, LUMO-kuvituskilpailun satoa

Vihdin luonto

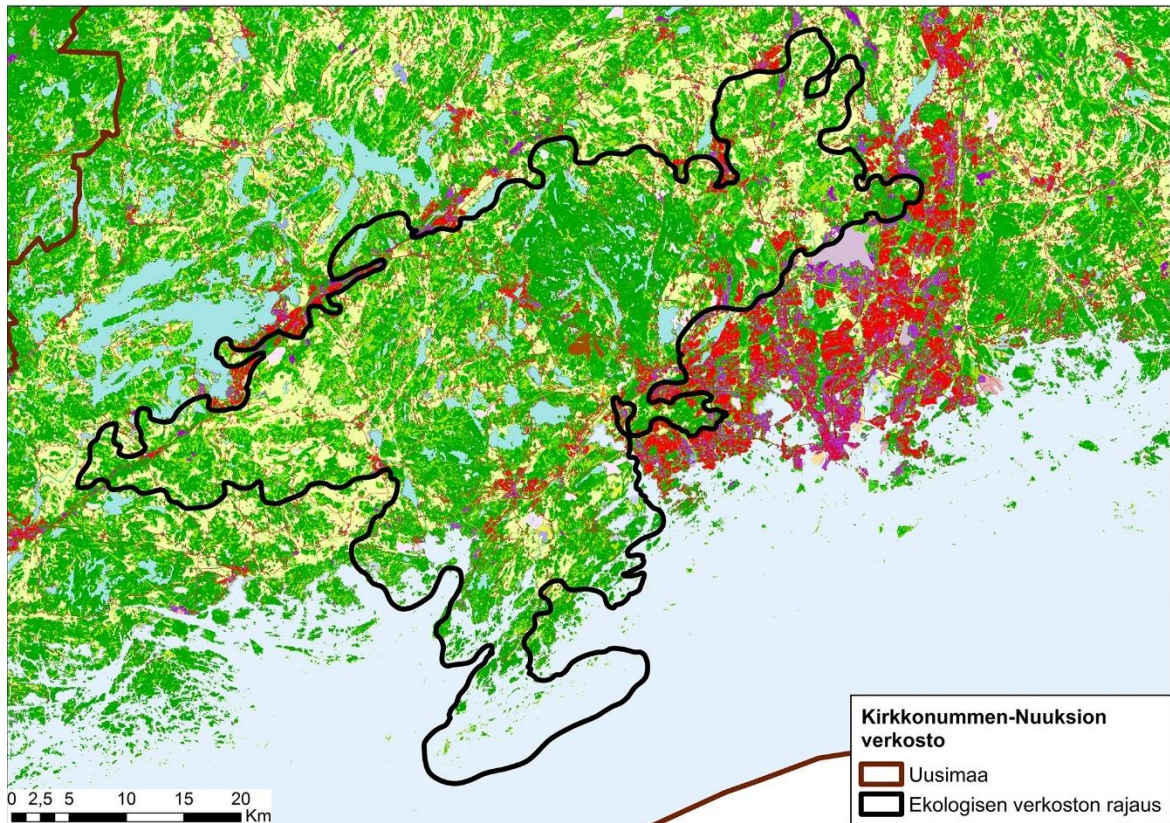
Vihdin kunnan kokonaispinta-ala on 567 km², josta maapinta-ala on 522 km². Vihdin vaihtelevaa ja monipuolista luontoa leimaavat muun muassa Ensimmäinen ja Toinen Salpausselkä, järvimaisemat sekä maatalousvaltaiset alueet. Ensimmäinen Salpausselkä näkyy erityisesti Nummelan alueella harjumaisemana ja se tuo mukanaan monimuotoisuudelle tärkeitä paahdeympäristöjä ja uuselinympäristöjä. Nummelan ja Vihdin kirkonkylän välisellä alueella maisemaa hallitsee Karjaanjoen vesistöalueeseen kuuluva Hiidenvesi ja sen paikoitellen lehtovaltaiset rantavyöhykkeet. Perinteisen laidunnuksen muovaamia perinnebiotooppeja esiintyy erityisesti maaseudulla.

Vihdin kunnan alueet kuuluvat Kirkkonummen-Nuoksion sekä Pohjois-Uudenmaan ekologisiin verkostoihin. Ensimmäisen Salpausselän eteläpuolelle sijoittuva Kirkkonummi-Nuoksio verkosto kattaa laajoja metsiä, nevoja ja arvokkaita lintualueita. Pohjois-Uudenmaan verkosto sijaitsee Vihdissä pääosin Ensimmäisen Salpausselän pohjoispuolella, alkaen Hiidenveden itäiseltä puolelta ja jatkuen kohti Mäntsälää ja Pukkilaa. Pohjois-Uudenmaan verkosto on erityisen soinen alue, jolla esiintyy toisiinsa kytkeytyneitä piensoita, keidassoita sekä arvokkaita moreenialueita. Vihdin kannalta Pohjois-Uudenmaan verkosto on tärkeä vyöhyke ja kattaa useita merkittäviä ekologisia käytäviä. ^[2]

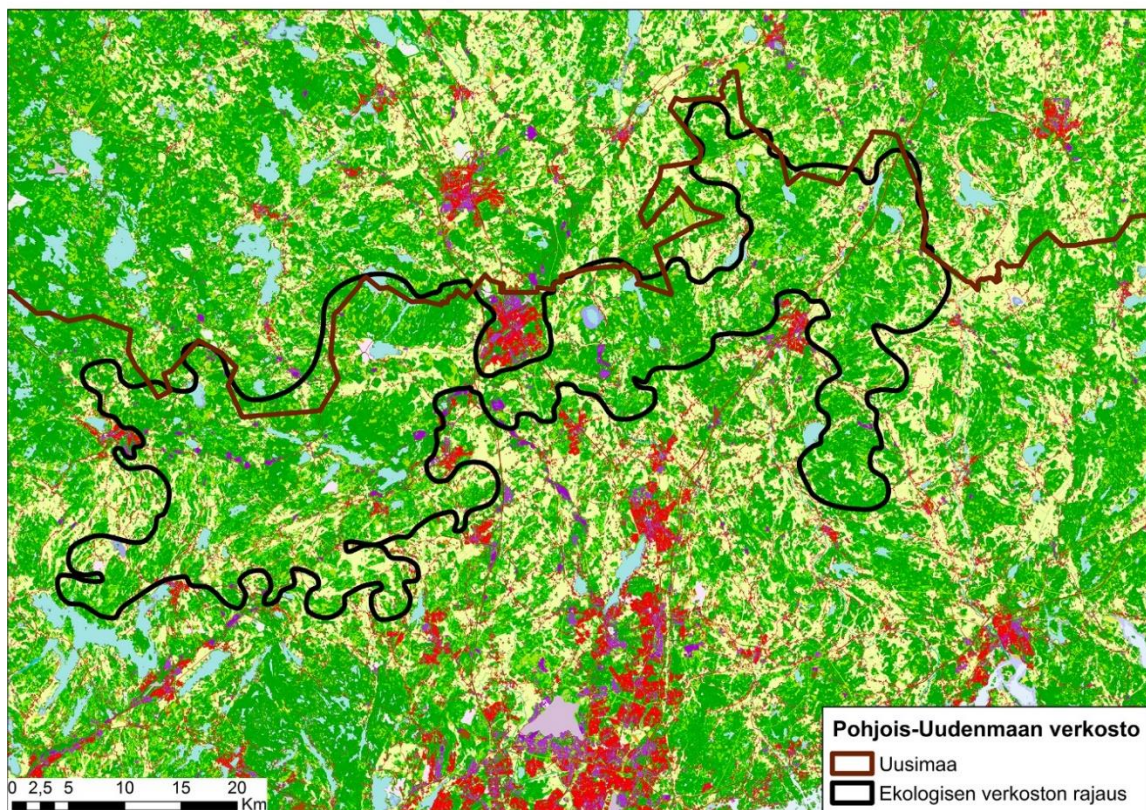
Tärkeitä ekologisia yhteyksiä Vihdissä esiintyy myös Nuoksion, Palojärven sekä Otalammen alueella. Nuoksion alueella tärkeitä metsäekologisia yhteyksiä sijaitsee Poikkipuoliaisien eteläpuolella jatkuen kohti Enäjärven pohjoispäätä sekä Tervalammen ja Huhmarjärven välistä alkaen ja jatkuen kohti Enäjärven eteläpäättä. Poikkipuoliaisien itä- ja länsipuolella kulkee myös tärkeä metsäekologinen yhteys. Palojärven koilliskärjen itäpuolelta kulkee etelä-pohjoissuuntainen, moottoritien ylittävä metsäekologinen yhteys. ^[11] Otalammen alueen metsäekologinen yhteys keskittyy Otalammen järven länsipuolelle, yhdistyen Poikkipuoliaisien ekologiseen yhteyteen, josta yhteys haarautuu Katinhännän, Etelä-Siippoon ja Taka-Siippoon kautta Järvikuntaan asti sekä Selkin kautta Nummenpään alueelle ja Helkunkulmaan asti. ^[24]

Kartat yllä mainituista ekologisista verkostoista ja yhteyksistä ovat seuraavilla sivuilla.

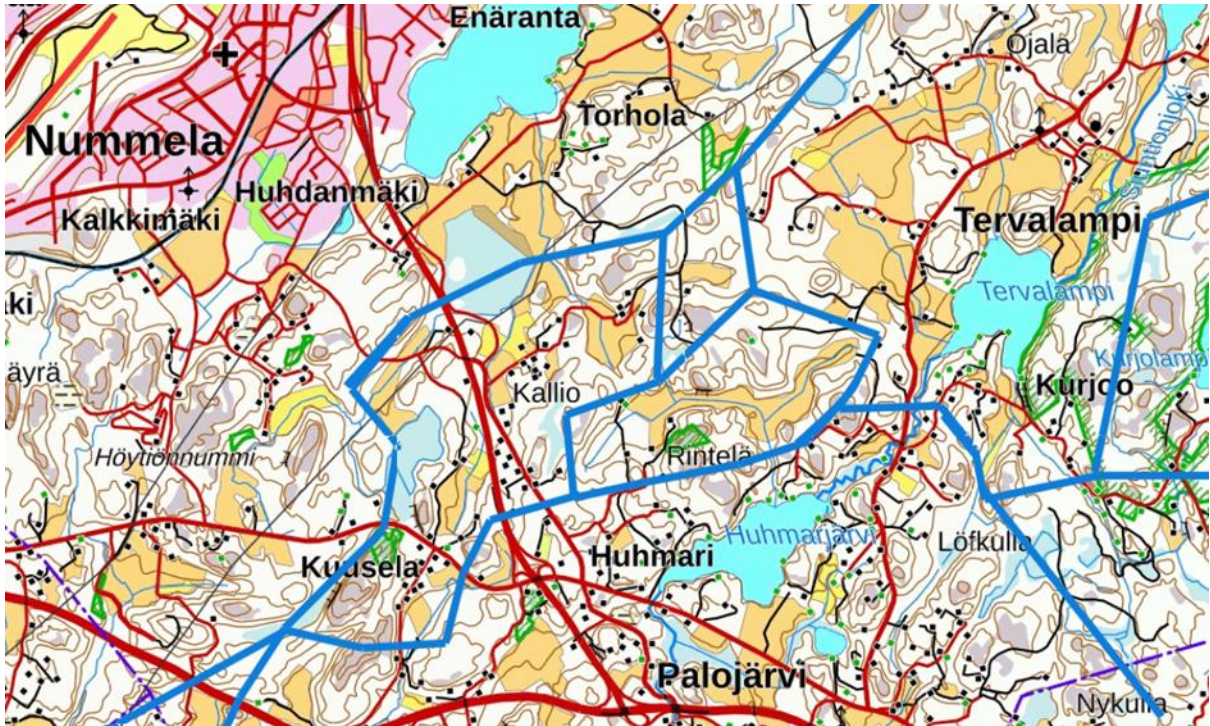
Kuva: Markku Oksanen, LUMO-kuvituskilpailun satoa

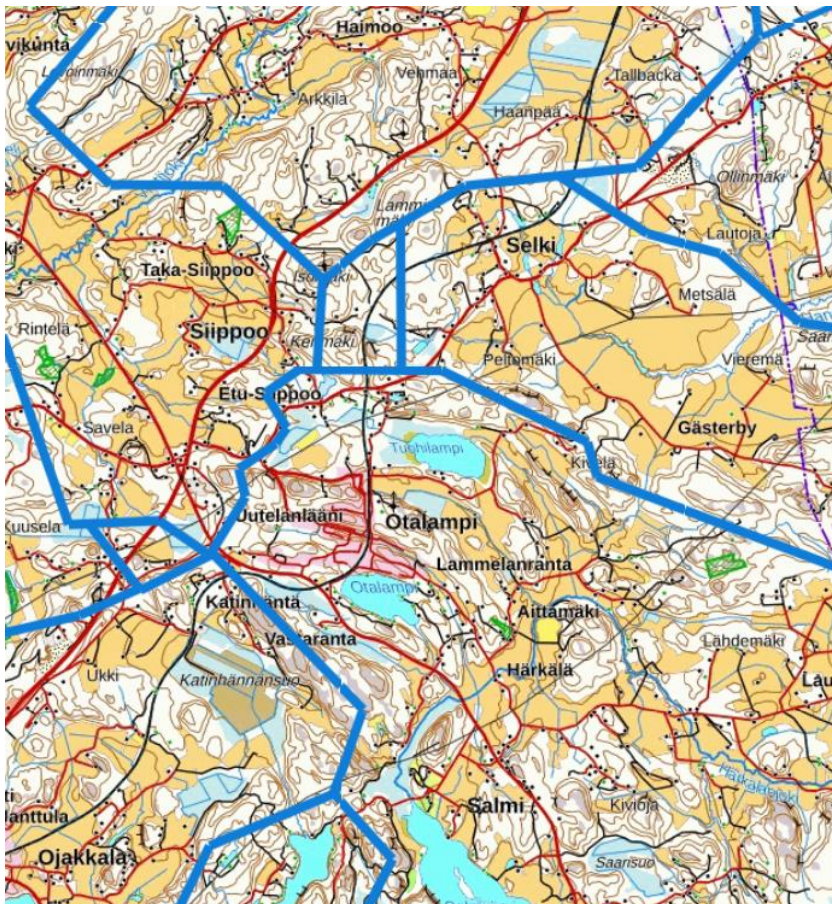
Kartta 1: Kirkkonummen-Nuoksion verkosto. Hiidenvesi kartan yläaidassa, kartan keskikohdan vasemmalla puolella.^[2]
Tastakartta: Corine Land Cover (2012).

Kartta 2: Pohjois-Uudenmaan verkosto. Hiidenvesi kartan vasemmassa alaidassa.^[2]
Tastakartta: Corine Land Cover (2012).

Kartta 3: Suuntaa antava ote Palojärven alueella olevista ekologista yhteyksistä (merkitty sinisellä viivalla).^[24]
 Taustakartta-aineisto: © MML Taustakartta 2023

Kartta 4: Suuntaa antava ote Siipoon ja Ojakkalan alueella olevista ekologista yhteyksistä (merkitty sinisellä viivalla).^[24]
 Taustakartta-aineisto: © MML Taustakartta 2023

Metsäiset elinympäristöt

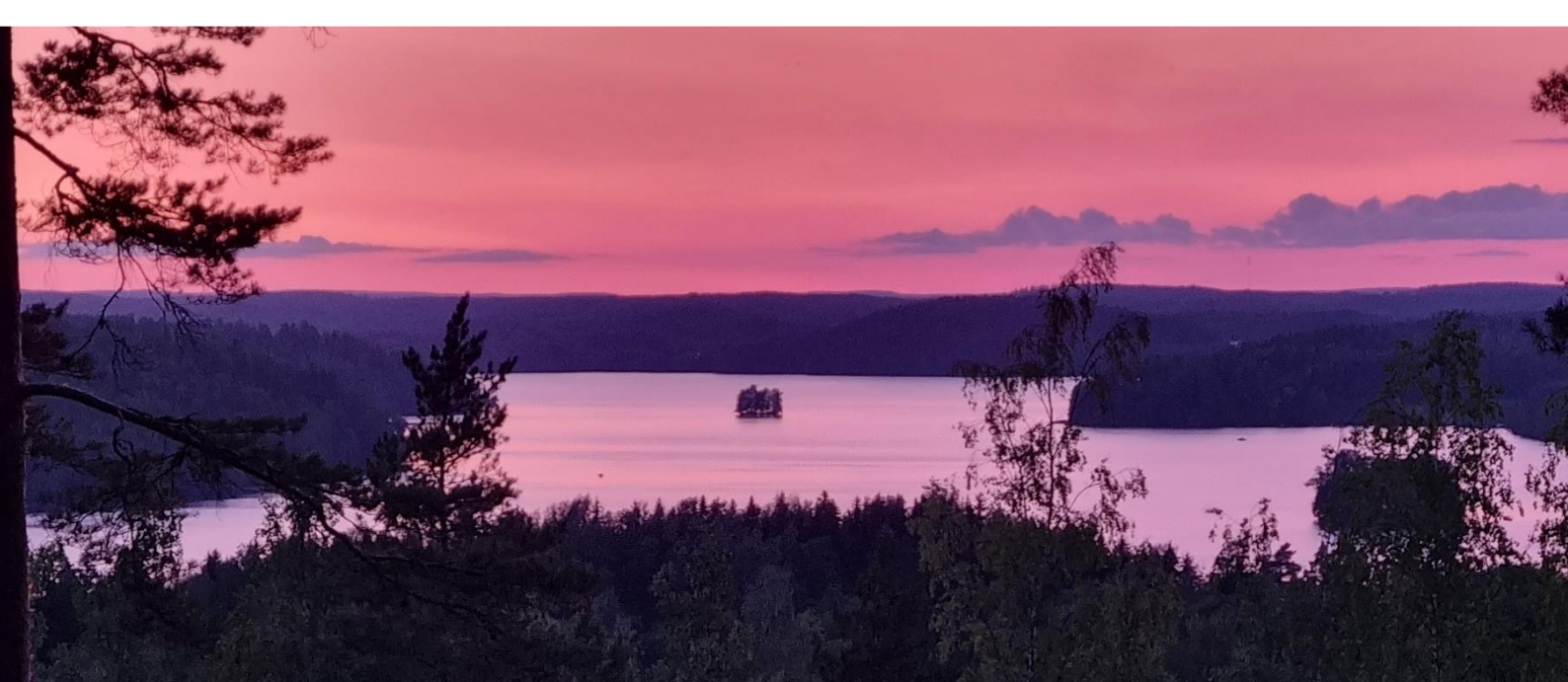
Vihti kuuluu eteläboreaaliseen metsäkasvillisuusvyöhykkeeseen lukuun ottamatta kunnan eteläisessä osassa sijaitsevaa pientä aluetta, joka kuuluu hemiboreaaliseen kasvillisuusvyöhykkeeseen.

Ensimmäinen Salpausselkä kulkee lounas-koillinen-suuntaisena Vihdin halki likipitään kunnan keskeltä, Toisen Salpausselän kulkiessa kunnan luoteisimman osan läpi. ^[1]

Nummelanharju on Ensimmäiseen Salpausselkään kuuluva reunamuodostuma ja sijaitsee Nummelan taajaman länsipuolella, muodostaen kuntalaisille merkittävän virkistysalueen. Mäntyvaltaista harjumetsää on hoidettu talousmetsänä ja alueen metsäkuviot ovat eri-ikäisiä ja toisistaan rikkonaisia. Männyä lisäksi alueella

kasvaa vaihtelevasti muun muassa kuusia, katajia sekä koivuja. ^[10] Alueen putkilokasveihin lukeutuvat lukuisat kedoille tyypilliset kasvit, kuten kangasajuruoho, kissankäpälä ja sikoangervo. Paahteisten harjunrinteiden lisäksi alueella sijaitseva lentokenttä muodostaa hyönteisille merkittävän elinympäristön. ^[5]

Nummelanharjun aluetta on kartoitettu vuosina 2009 ja 2010, jolloin alueelle tehtiin luontotyyppiselvitys ja putkilokasvikartoitus sekä selvitettiin uhanalaista eläinlajistoa. Lentokentän alueelle on myös tehty kunnan toimesta luontoselvitys ^[9] ja Uudenmaan ELY-keskuksen toimesta putkilokasvilajiston kartoitus vuonna 2022. ^[5]

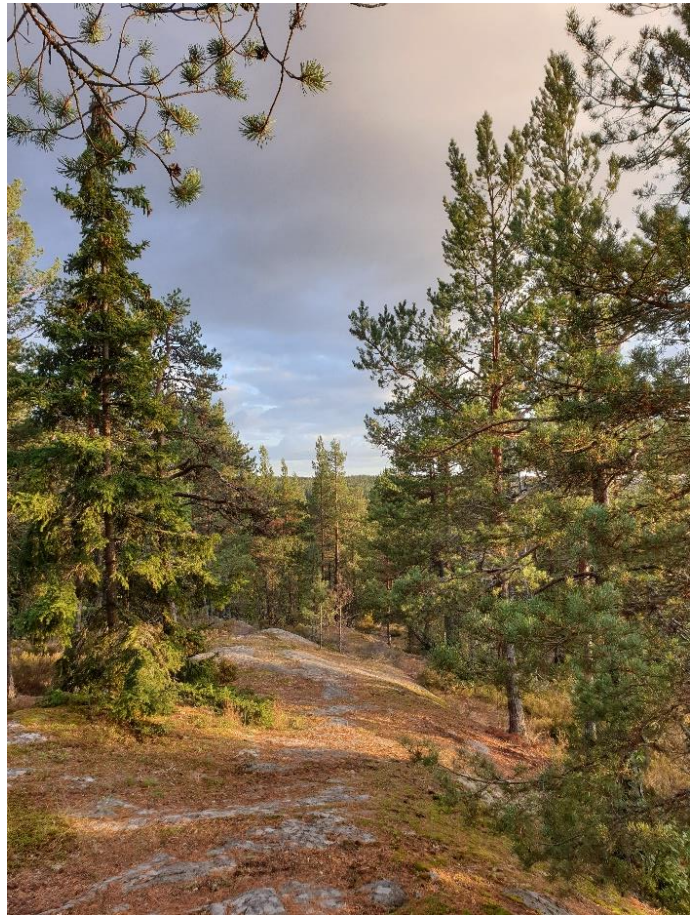

Kuva: Auringonlasku Nummelanharjulla. Nina Mujunen, LUMO-kuvituskilpailun satoa

Vihdin alueen metsät ovat pitkälti yksityisomistuksessa. Vihdin kunta omistaa metsää noin 1060 hehtaaria, joista varsinaista metsämaata on 945 hehtaaria.

Kunnan omistamasta metsämaasta kivennäismaata (kangasmaat ja lehdot) on 913 hehtaaria ja turvemaita (ojittamattomat ja ojitetut metsämaansuot) 102 hehtaaria. Metsämaan lisäksi kunnan maihin kuuluu noin 48 hehtaaria kitumaata ja reilu hehtaari joutomaata.

Vihdin kunnan omistamilta metsämailta on kerätty metsäkuviokohtaista tietoa vuosina 2015–2024 voimassa olleen metsänhoitosuunnitelman laatimisen yhteydessä.

Kunnan omistamilla mailla on vuonna 2010 tehty METSO-kartoitus, jossa elinympäristöjä luokiteltiin METSO-ohjelman mukaisiin elinympäristötyyppeihin sekä arvoitettiin kohteiden soveltuvuutta METSO-ohjelmaan. Arvotuksessa huomioitiin monimuotoisuuden kannalta merkittävät rakennepiirteet ja muut tekijät, kuten vanha lehtipuusto, puuston erirakenteisuus, lahoppuun määrä sekä jalopuut. Laajin ja yhtenäisin kunnan omistama metsäalue sijaitsee Pääkslahdessa, jossa on myös WWF:n perintömetsäkohteena suojeltu 25 hehtaarin kokoinen alue. ^[22] Laaja alue Pääkslahdesta on kaavoitettu virkistysalueeksi ja alueelta löytyy virkistyskäyttöön soveltuvia alueita ja luontopolku.

Pääkslahden alue on maastoltaan vaihteleva, kattaen muun muassa karuja kalliomännikköjä, ranta-alueiden lehtolaikkuja, pienialaisia suokohteita ja jyliä, paikoin pystysuoria, korkeita kalliomäkiä sekä niiden välissä olevia laaksoja. ^[22] Alueella on myös puroja ja noroja. ^[29] Merkittävä osa Pääkslahden metsistä on aikaisemmin hoidettu talousmetsinä, mutta osa metsistä on ollut jo pidempään hoitamattomassa tilassa. ^[22] Huolimatta alueen hakkuuhistoriasta, on alueella vielä runsaasti vanhaa ja luontoarvoiltaan rikasta metsää. ^[29]

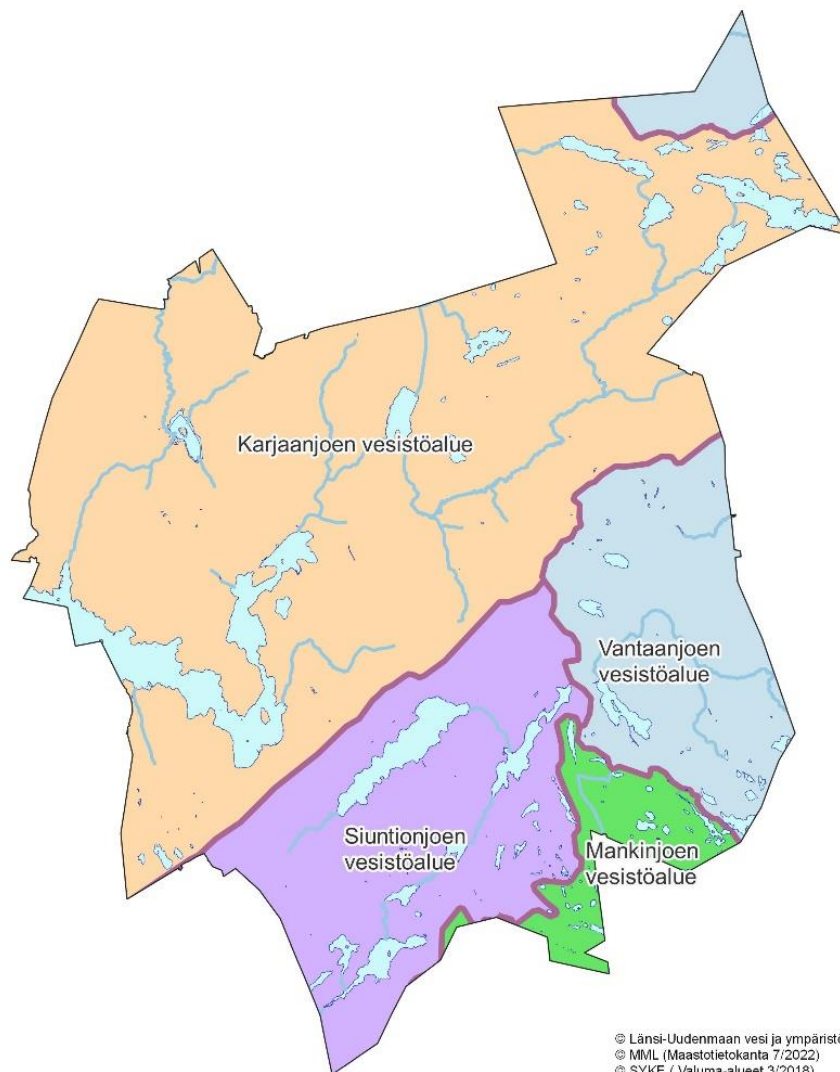
Kuva: Matkalla Kokkokalliolle. Eerin Kivikangas, LUMO-kuvituskilpailun satoa

Vesistöt

Vihdin kunnan maisemaa luonnehtivat lukuisat vesistöt, joihin lukeutuu niin järviä, virtavesiä kuin lähteitä.

Vihti jakautuu neljään eri vesistöalueeseen. Lohjanharjun-Nummelanharjun pohjoispuolinen alue kuuluu Karjaanjoen vesistöalueeseen lukuun ottamatta Vantaanjoen vesistöalueeseen kuuluvaa Vihdin pohjoisinta nurkkaa ja harjun eteläpuolinen osa kunnasta pääosin Siuntionjoen ja Vantaanjoen vesistöalueisiin. Kunnan kaakkoisosassa Nuuksion alueelle ulottuu myös Mankinjoen vesistöalueen latvavesiä.

Vihdin vesistöt ovat osa laajempaa Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoaluetta.

Vesistöalueet Vihdissä. (Liite 3)
Lähde: LUVY, MLL, SYKE

Järvet

Järvet muodostavat noin 8 % Vihdin kunnan pinta-alasta, kattaen noin 45 km² kokoisen alan. Vesistöihin lukeutuu 104 järveä ja lampea. Kunnan suurimmat järvet ovat Hiidenvesi, Enäjärvi ja Vihtijärvi.

Vihdin kunnan pintavesien seurantaohjelmassa (2022–2025) seurataan yhteensä 42 järven tilaa. Näistä järvistä Enäjärvi on toistaiseksi mukana vuosittain, Averia ja Hiidenvesi ovat mukana Hiidenveden yhteistarkkailussa, ja suunnitelman mukaan Uudenmaan ELY-keskus osallistuu yhteensä 15 alueen järven seurantaan. Vuosittain seurantaan liitetään kaksi etukäteen nimeämätöntä kohdetta Vihdin kunnan kulloisenkin tarpeen mukaan.

Karjaanjoen vesistöön kuuluva Hiidenvesi on kalataloudellisesti merkittävä alue ja 30,3 km² suuruisella pinta-alallaan Uudenmaan toiseksi suurin järvi.^[12] Järvi on tyypiltään runsasravinteinen järvi, jonka ekologinen tila on luokiteltu tyydyttäväksi.^[15]

Hiidenvesi muodostuu lukuisista lahtimaisista altaista, jotka vaihtelevat niin ominaisuuksiltaan kuin myös vedenlaadultaan. Salmien kautta toisiinsa yhdistyviin altaisiin lukeutuvat Vihdin alueella Kirkkojärvi, Mustionselkä, Kiihkelyksenselkä ja Nummelanselkä. Alueella on toistakymmentä saarta.^[3] Hiidenvettä kuormittaa erityisesti sen valuma-alueen tuottama hajakuormitus, koostuen valuma-alueen tuomasta kiintoaine- ja ravinnekuormituksesta. Järven kunnostustyöt ovat alkaneet jo vuonna 1995, jatkuen projektiluonteisesti tämän jälkeen. Hiidenvettä on kunnostettu aktiivisesti Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö ry:n (LUVY) koordinoimassa kunnostushankkeessa.^[3]

Karjaanjoen vesistöön kuuluu myös Nurmijärven ja Hyvinkään kunnanrajan lähellä sijaitseva Vihtijärvi, joka on 325 hehtaarin kokoisena myös Vihtijoen valuma-alueen suurin järvi. Tyypiltään järvi on vähähumuksinen ja vähäravinteinen ja sen ekologinen tila on hyvä. Karjaanjoen vesistöön kuuluu myös linnustoltaan arvokas Vanjärvi, joka kuuluu myös Natura 2000 -ohjelmaan sekä valtakunnalliseen lintuvesien suojeluohjelmaan. Järvi on 130 hehtaarin suuruinen, sen ekologinen tila on tyydyttävä, ja se on tyypiltään matala, ylirehevä järvi, jota kuormittavat maatalous sekä lähivaluma-alueelta tulevat ravinteet.^[12]

Siuntionjoen vesistöön kuuluva Enäjärvi on pinta-alaltaan 508 hehtaarin suuruinen ja sen keskisyvyys on 3,5 metriä. Enäjärvi on vesistön latvajärvi, joten sen vedenlaatu vaikuttaa vesistön muidenkin järvien tilaan.^[15]

Enäjärvi on tyypiltään runsasravinteinen järvi ja sen ekologinen tila on luokiteltu välttävänäksi.^[15] Järven ekologista tilaa ja veden laatua on tarkkailtu 1960-luvulta lähtien ja järvi on yksi seuratuimmista järvistä Uudenmaan ELY-keskuksen alueella. Enäjärven varsinainen kunnostus alkoi vuonna 1993 ja on jatkunut aktiivisena sen jälkeen. Luonnostaankin rehevän Enäjärven tilaa on heikentänyt 1970-luvulle asti jatkunut jätevesikuormitus.^[4]

Enäjärvellä keskitytään erityisesti järven sisäisen kuormituksen vähentämiseen ja siellä on meneillään kolmen vuoden (2022–2024) tehokalastusprojekti, jonka aikana järvestä pyritään poistamaan 75000 kiloa särkikalaa vuosittain.

Enäjärvestä alavirtaan sijaitseva Poikkipuoliainen kuuluu myös Siuntionjoen vesistöön. Poikkipuoliainen on 192 hehtaarin kokoinen, tyypiltään runsasravinteinen järvi, jonka ekologinen tila on välttävä. Poikkipuoliainen on luontaisestikin rehevä, mutta suuren ulkoisen kuormituksen myötä rehevyys on vuosien kuluessa kasvanut. ^[13]

Mankinjoen vesistöön kuuluva Iso-Parikas on 22 hehtaarin kokoinen kirkasvetinen ja melko hapanvetinen järvi, jonka veden laatua luonnehditaan erinomaiseksi. Iso-Parikkaasta kaakkoon, Vihdin kuntarajan tuntumassa sijaitsee niin ikään Mankinjoen vesistöalueeseen kuuluva järvi Suolikas, joka on myös kirkasvetinen eikä siinä esiinny juuri ollenkaan humusvaikutteisuuutta. Pääosin Nuuksion kansallispuiston puolella sijaitsevat Iso-Parikas ja Suolikas ovat molemmat merkittäviä. Kummankaan järven ekologista tilaa ei ole luokiteltu. ^[16]

Vantaanjoen vesistöön kuuluva Salmijärvi on 120 hehtaarin kokoinen runsasravinteinen järvi, joka on ekologiselta tilaltaan huono. Salmijärven tilaa heikentävät niin sisäinen kuormitus kuin ulkoinen hajakuormitus, joka on peräisin esimerkiksi maa- ja metsätaloudesta. ^[19]

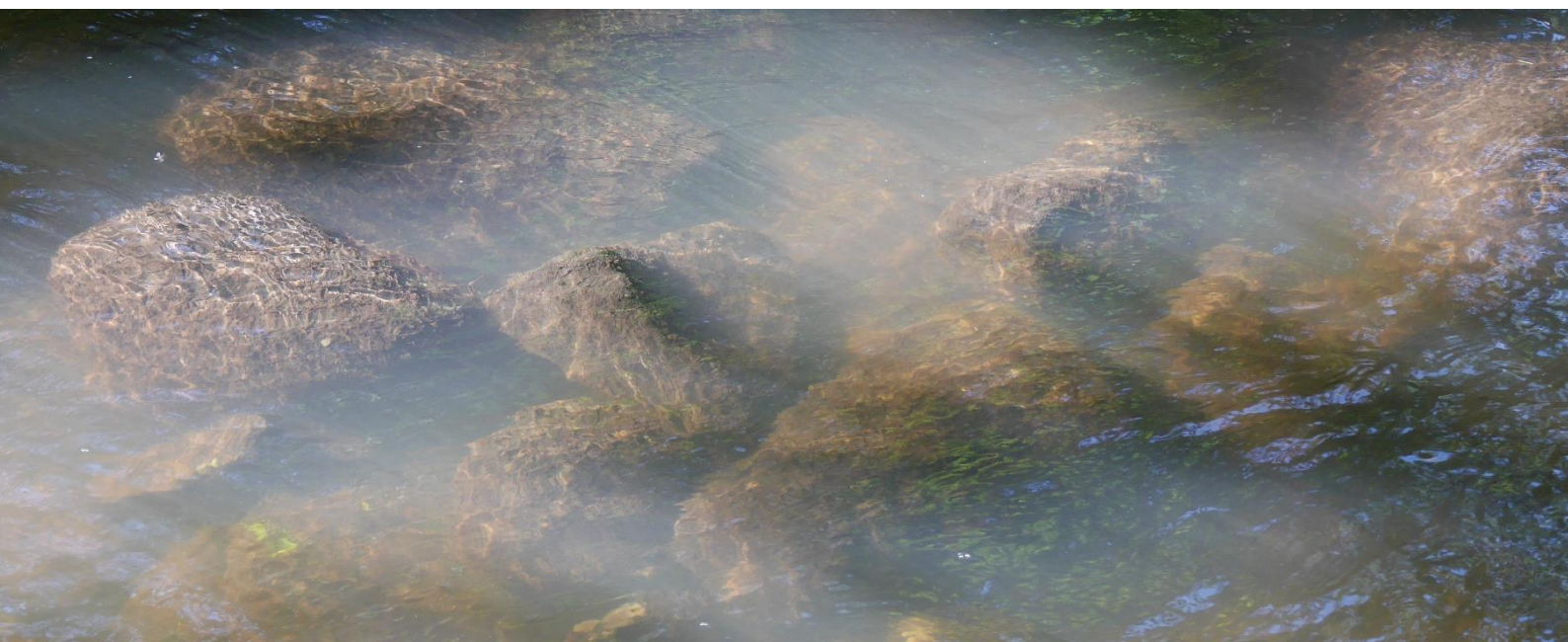
Kuva: Kirkonkylän rannassa. Nina Mujunen, LUMO-kuvituskilpailun satoa

Virtavedet

Vihdin alueella esiintyy runsaasti pohjavesivaroja, jotka purkautuvat lähteiden kautta virtavesiksi norojen ja purojen muodossa. Luonnontilaiset virtavedet tarjoavat monimuotoisen elinympäristön laajalle joukolle eliölajeja. Virtavesien biodiversiteettiä uhkaa erityisesti vesistöarakentaminen, joka on johtanut esimerkiksi alueen luontaisten vaelluskalakantojen taantumiseen ja jopa häviämiseen. Joki- ja purokohteita kunnostetaan Vihdissä aktiivisesti muun muassa Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö ry:n, Virtavesien hoitoyhdistys Virho ry:n, sekä lukuisten muiden toimijoiden toimesta, esimerkiksi osana erilaisia hankkeita. Kunnostuksissa parannetaan vaelluskalojen elinolojen ohella myös muiden vesieliöiden elinolosuhteita ja lisääntymismahdollisuuksia esimerkiksi poistamalla patoja ja palauttamalla vesistöjä lähemmäs luonnontilaa. ^[17]

Karjaanjoen vesistössä Vihtijoki muodostaa merkittävän virtaveden Vihdin alueella. Vihtijoki laskee 25,6 kilometrin matkan Lapoosta Averiaan. Vihtijoessa on lukuisia koskia, kuten Saukoinkoski, Haimoon Myllykoski, Levoinkoski, Kraatarinkoski, Maauimalankoski, Haukojankoski, Äijäkoski ja Lätinkoski. Vihtijoen päähaaran ekologinen tila on hyvä. Joessa on useita patoja, jotka ovat estäneet kalojen nousun. Esteitä on viime vuosina korvattu kalojen nousun mahdollistavilla ratkaisuilla, kuten luonnonmukaisilla pohjakynnyksillä ja ohitusuomilla. ^[17]

Toinen merkittävä Karjaanjoen vesistöön kuuluva joki Vihdissä on Vanjoki eli Karjaanjoki, joka laskee Karkkilan Pyhäjärvestä Vanjärven kautta Hiidenveteen. Valtaosa joen koskialueista sijaitsee sen yläjuoksulla Karkkilassa. Vihdin puolella Vanjoessa on vain muutamia virta-alueita. ^[17]

Kuva: Markku Oksanen, LUMO-kuvituskilpailun satoa

Siuntionjoen vesistöalueella Siuntionjoki toimii vesistön keskeisenä virtavetenä ja vaelluskalojen vaellustienä sekä lisääntymisalueena. Siuntionjoki alkaa Enäjärvestä ja laskee Suomenlahteen kuuluvaan Pikkalanlahteen, ja on kokonaisuudessaan noin 48 kilometriä pitkä. Siuntionjoki on yksi Uudenmaan parhaiten luonnontilassa säilyneistä joista. Jokea kuormittavat maanviljely, metsätalous sekä haja-asutuksen rehevöitymistä aiheuttavat ravinteet, ja sen ekologinen tila on tyydyttävä. ^[16]

Siuntionjoella on käynnissä Siuntionjoki 2030 -hanke, jonka tavoitteena on parantaa Siuntionjoen taimenen elinolosuhteita. Toimenpiteitä hankkeessa ovat muun muassa vaellusesteiden poisto, taimenen elinalueiden kunnostus, sekä vesistöön päätyvän ravinne- ja kiintoainekuorman vähentäminen. ^[13]

Mankinjoen vesistön yläjuoksulla, Nuuksion järviylängöllä sijaitseva Myllypuro laskee Suolikas -järvestä Nuuksion Pitkäjärveen. Yhdeksän kilometrin pituisena Myllypuro on Nuuksion kansallispuiston suurin lampia yhdistäviä puro. Myllypuron ekologinen tila on hyvä. Purossa on aiemmin ollut luonnonvarainen taimenkanta, joka on ilmeisesti hävinnyt 2000-luvulla. Omaleimainen piirre Myllypurolle on ollut perinneympäristöjen läheisyys, koostuen pienistä rinneniityistä ja -pelloista murrosjokilaaksoissa ja niiden reunamilla. Myllypuroa ja siihen laskevia sivuhaaroja on ennallistettu useassa vaiheessa. ^[17]

Vantaanjoen vesistössä valtaosa Härkälänjoen juoksua ja pieni alue Keihäsjokea sijaitsee Vihdin alueella. Härkälänjoki alkaa Salmijärvestä ja yhtyy Nurmijärvellä Lepsämänjokeen. Keihäsjoki alkaa Keihäsjärvestä, joka sijaitsee Lopen kunnassa, ja laskee Kytäjokeen Hyvinkäällä. Härkälänjoki on luokiteltu ekologiselta tilaltaan välttäväksi, Keihäsjoki hyväksi. ^[17]

Lähteet

Vihdin alueella on lähteitä etenkin harjualueiden, kuten Ensimmäisen Salpausselän eli Lohjanharjun-Nummelanharjun sekä Toisen Salpausselän liepeillä. Ensimmäisen ja Toisen Salpausselän alueilla sijaitsevia lähdeluontokohteita on kartoitettu Vihdissä vuosina 2022 ja 2023 Uudenmaan ELY-keskuksen tilauksesta. Näissä kartoituksissa on löytynyt toistaiseksi noin nelisenkymmentä erillistä lähdekohdetta. Valtaosa kohteista on paikallisesti arvokkaita kohteita, jotka ovat usein pienialaisia tai ihmistoiminnan heikentämiä. Joukossa on kuitenkin myös muutamia maakunnallisesti ja jopa valtakunnallisesti arvokkaita kohteita, joissa esiintyy merkittäviä luontoarvoja. ^[17]

Perinnebiotoopit ja uuselinympäristöt

Perinnebiotoopit ovat karjatalouden muovaamia elinympäristöjä, kuten esimerkiksi niittyjä, ketoja sekä hakamaita, joilla esiintyy harvinaista niittykasvillisuutta sekä hyönteisiä. Kaikki perinnebiotoopit ovat uhanalaisia. Perinnebiotooppien avoimena pysyminen on elinympäristön elinehto ja suurin uhka niille onkin umpeenkasvu. Perinnebiotooppien hoidossa keskitytään näin ollen pitkälti elinympäristöjen avoimena pitoon, mikä tapahtuu muun muassa laidunnuksen, niittojen sekä raivauksien avulla. ^[17]

Valtakunnallinen perinnebiotooppien inventointi on alun perin tehty Metsähallituksen ja ELY-keskuksen toimesta 1990-luvulla ja uusittu vuosina 2018–2022. Metsähallituksen aineistoihin sisältyviä perinnebiotooppeja on Vihdissä 18kpl, joista osa on hoidon piirissä. Perinnebiotooppikohteita on ennallistettu muun muassa HELMI-rahoituksen avulla, ja niiden hoitoa ylläpidetään maatalousluonnon ja maiseman hoitosopimuksien kautta. ^[5]

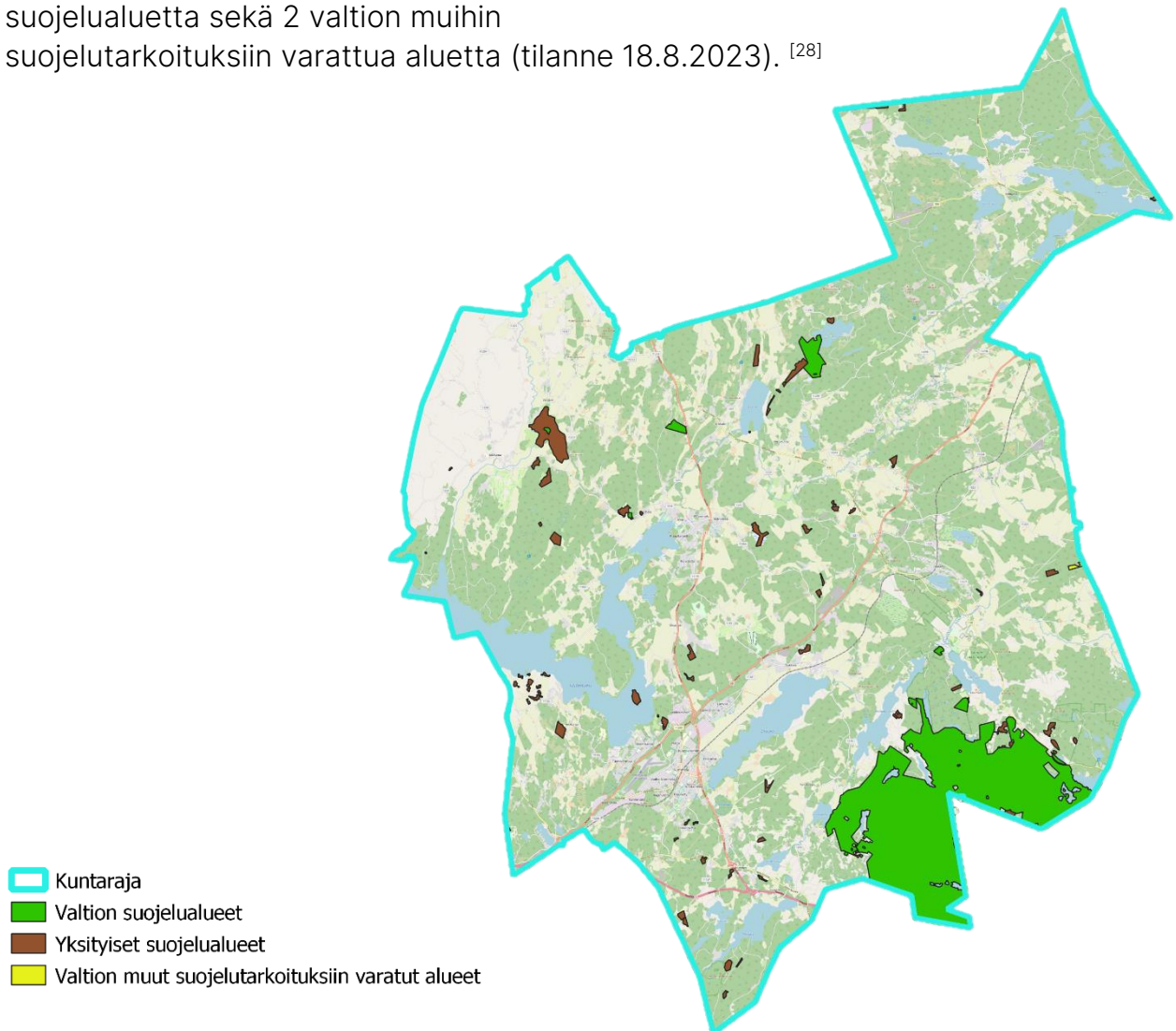
Uuselinympäristöt ovat ihmistoiminnan seurauksena muodostuneita vaateliaille lajeille sopivia elinympäristöjä. Uuselinympäristöjä ovat esimerkiksi radanpientareet, lentokentät sekä mahdollisesti myös viherkatot. Vihdin kunnan alueella esiintyy merkittäviä uuselinympäristöjä erityisesti harjumaastossa Hanko-Hyvinkää-junaradan ja valtatie 25:n varrella. ^[17]

Metsähallituksen aineistojen perusteella Vihdin alueella on kaksi kartoitettua, valtakunnallisesti merkittävää uuselinympäristöä: Hiidenmäen keto junaradan varrella sekä Nummelan lentokentän laajempi kokonaisuus. Molempia uuselinympäristöjä on hoidettu HELMI-rahoituksella ELY-keskuksen toimesta. ^[5]

Suojelualueet

Luonnonsuojelualueita perustetaan joko viranomaisen tai maanomistajan aloitteesta. Maanomistajat voivat itse tehdä aloitteen luonnonsuojelualan perustamisesta tai vaihtoehtoisesti antaa suostumuksensa valtion valvontaviranomaisen tekemään suojeluehdotukseen. Suojelusta on mahdollista saada korvausta.

Vihdin suojelualueet koostuvat pääosin Natura 2000-alueista sekä yksityisomistuksessa olevista luonnonsuojelulain nojalla perustetuista alueista. Kunnan alueella sijaitsee 59 yksityistä suojelualuetta, 3 valtion omistamaa suojelualuetta sekä 2 valtion muihin suojelutarkoituksiin varattua aluetta (tilanne 18.8.2023). ^[28]

Kartta 1, Vihdin alueen suojeluverkosto. Suurempi resoluutio liitteenä (liite 3).

Luonnonsuojelualueet: yksityisten mailla ja Luonnonsuojelualueet: valtion omistamat / Lähde: Metsähallitus (4.3.2024), Valtion muut suojelutarkoituksiin varatut alueet / Lähde: 18.8.2023 ULJAS-järjestelmästä irrotetut suojelualueet. ^[28] Taustakartta-aineisto: OpenStreetMap 4.3.2024

Natura-alueet

Vihdin kunnan alueella sijaitsee Vanjärven, Märjätienmäen ja Laukkamäen (FI0100041 SAC), Vanjärvi-Laukkamäen (FI0100103 SPA), Konianvuoren (FI0100039 SAC) sekä Nuuksion (FI0100040 SAC/SPA) Natura-alueet.

Vanjärven, Märjätienmäen ja Laukkamäen Natura-alue koostuu Vanjärven lintuvedestä sekä Märjätienmäen ja Laukkamäen kallio- ja lehtoalueista. Alue sijaitsee Vihdin luoteisosassa.

Vanjärven valtakunnallisesti arvokas lintuvesikohde on tyypiltään erittäin rehevä järvi, jonka lintulajimäärä suhteessa pinta-alaan on huomattavan korkea. Järvi on myös merkittävä levähdyspaikka lintujen kevätmuuton aikana. Vanjärveä on hoidettu muun muassa Ympäristöministeriön HELMI-rahoituksella ja siellä on suoritettu hoitotoimenpiteinä hoitokalastuksia.

Märjätienmäki on luontotyyppiltään keskiravinteinen silikaattikallio, jossa esiintyy vaateliaita sammal- ja putkilokasvilajeja. Jyrkänteiden laidalla esiintyy hyvin edustavaa, metsälehmusvaltaista lehtoa, jonka kenttäkerros koostuu edustavien kallionaluslehtojen kasvillisuudesta, kuten lehto-orvokista, lehtokuusamasta ja mustakonnanmarjasta. Puustoltaan iäkkäässä lehdossa on varsin runsaasti lahoppuuta ja se voidaan luokitella raviini- ja rinnelehdoksi, jollaiset ovat Suomessa harvinaisia. [6]

Laukkamäki on luontotyyppiltään Märjätienmäen lailla keskiravinteinen silikaattikallio. Edustavimmillaan Laukkamäki on lounaisosan jyrkänteellä, jossa esiintyy vaateliasta kallioketolajistoa, kuten kangasajuruohoa, ruoholaukkaa sekä ketokäenminttua. Edustavan jyrkänteiden juurella esiintyy raviini- ja rinnelehdoksi luokiteltavaa, edustavaa lehtoa, jonka lehtipuuvaltainen puusto koostuu uhanalaisesta vuorijalavasta, saarnesta sekä vaahterasta. Kenttäkerroksen vaateliaassa lajistossa esiintyy muun muassa lehto-orvokkia, pähkinäpensasta sekä jänönsalaattia. [6]

Kuva: Amanda Collanus, LUMO-kuvituskilpailun satoa

Konianvuoren Natura-alue sijaitsee Vihdin pohjoisosassa Moksjärven lounaisrannalla ja koostuu laajasta kallio- ja metsäalueesta. Alueen metsä on vaihtelevan ikäistä. Vanhoissa metsissä puusto on mänty- ja kuusivaltaista, aluskasvillisuudeltaan lehtomaista aluetta, jossa esiintyy runsaasti lahoppua ja siitä riippuvaisia lajeja. Nuoremmat metsät koostuvat sekametsistä, valtapuinaan haapa, raita sekä metsälehmus. Alueella esiintyy myös hiidenkirnumainen muodostuma. ^[7]

Nuuksion Natura-alue sijaitsee Vihdin, Espoon ja Kirkkonummen rajamailla koostuen 5644 hehtaarin suuruisesta alueesta, josta noin 3325 hehtaaria sijaitsee Vihdin kunnan alueella. Vihdin kunnan puolella sijaitseva Natura-alueen osa rajautuu Espoon kaupungin rajaan noin 12 kilometrin matkalla, ja Kirkkonummen rajaan noin 4,5 kilometrin matkalla. ^[8]

Nuuksion Natura-alue muodostaa eteläisimmän Suomen suurimman, tärkeimmän ja yhtenäisimmän taigaluonnon suojelualueen. Aluetta leimaavatkin erityisesti sen metsät, joista valtaosa koostuu havupuuvaltaisista kuivista kalliomänniköistä sekä tuoreista ja lehtomaisista kuusimetsistä. Metsäisiä soita esiintyy erityisesti murroslaaksojen pohjilla.

Suurin osa alueen metsistä on ollut talouskäytössä pidemmän aikaa, mutta alueen rauhoituksen myötä luonnontilaisen metsän määrä kasvaa ajan mittaan. Kallioperän rikkonaisuuden myötä kenttäkerroksen kasvillisuus on yleisesti pienipiirteistä ja mosaiikkimaista. Vaihtelevuutta Nuuksion luontoon tuovat sen lukuisat järvet ja lammet, rehevämmät metsät jokilaaksojen pohjilla ja rinteillä sekä uhanalaisiksi luokitellut perinnebiotoopit. ^[8]

Laaja-alaisena kokonaisuutena alueella on merkitystä eteläboreaalille metsälinnuille. Nuuksion kansallispuiston lajisto painottuu metsälajistoon ja alueella on tavattu huomattava määrä niin uhanalaisia ja silmälläpidettäviä kasvi- ja eläinlajeja kuin myös monia EU:n luontodirektiivin (liite II) ja lintudirektiivin (liite I) lajeja.

Nuuksion suojelun yhtenä tarkoituksena on luonnon ennallistaminen. Alueen luontoa on hoidettu muun muassa Metsähallituksen tekemien pienialaisten ennallistamispolttojen kautta. ^[8]

Tavoitteet ja toimenpiteet

Ohjelmalle on asetettu viisi tavoitetta, joiden avulla katsotaan, että ohjelman kolme päämäärää (s.4) toteutuvat vuoteen 2030 mennessä.

Jokaiselle tavoitteen toteuttamiseksi on esitetty toimenpiteitä. Toimenpiteiden tueksi on kirjattu tarpeen mukaan toteutuskeinot, aikataulu, päävastuutaho sekä mahdollisuuksien mukaan mittareita.

Mikäli asiasta ei muutoin mainita, kohdistuvat tavoitteet ja toimenpiteet vain kunnan omistamille maa-alueille

Vihdin kunnan LUMO-ohjelman viisi tavoitetta ovat:

1. Luonnon monimuotoisuus huomioidaan läpileikkaavasti kunnan toiminnassa
2. Luontotyyppien ja lajien elinympäristöjä turvataan ja paikallista monimuotoisuutta kehitetään
3. Vesistöjen ja pienvesistöjen tilaa parannetaan
4. Metsäluonnon tila kunnan omistamissa metsissä paranee
5. Lisäämme tietoisuutta luonnon monimuotoisuudesta ja tuemme paikallisen luontosuhteen kehittymistä

Kuva: Ari Lindholm, LUMO-kuvituskilpailun satoa

Tavoite 1: Luonnon monimuotoisuus huomioidaan läpileikkaavasti kunnan toiminnassa

Toimenpide 1.1: Vihdin kunta liittyy luontoviisaat kunnat-verkoston.

Luontoviisaat kunnat -verkosto on tavoitteellinen toimintatapa luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi. Verkostoon kuulumisen yhteydessä perustetaan myös kunnan monimuotoisuustyön ohjausryhmä, joka myös vastaa LUMO-ohjelman seurannasta. Ohjausryhmä kokoontuu vähintään kahdesti vuodessa. Verkosto tavoittelee luontokadon hillintää sekä linjauksia, joilla kunta uskottavasti sitoutuu vähentämään oman toimintansa luontoa heikentäviä vaikutuksia ja edistämään luonnon monimuotoisuutta. Kunnalla on neljä vuotta aikaa täyttää Luontoviisaat kunnat -verkoston kriteerit. [Linkki kriteereihin](#)

Verkoston myötä kunta sitoutuu verkoston kriteereihin ja monimuotoisuuden vaaliminen on tavoitteellista.

Aikataulu: 2023–2027, jonka jälkeen jatkuva
Päävastuu: Ympäristönsuojelu

Toimenpide 1.2: LUMO-ohjelmalle perustetaan ulkopuolinen seurantaryhmä

Perustamme erillisen LUMO-seurantaryhmän. Ryhmän jäseniksi pyydetään paikallisia asiantuntijajärjestöjä ja ohjelman toteuttamiseen osallistuvia tai toteutusta valvovia tahoja. Seurantaryhmä kokoontuu kerran vuodessa, jolloin sille esitellään ohjelman edistyminen.

Aikataulu: jatkuva
Päävastuu: Ympäristönsuojelu

Toimenpide 1.3: Kaavoitus perustuu riittävään laajoihin luontoselvityksiin, joissa huomioidaan erityisesti arvokkaat luontokohteet.

Keino: Ympäristönsuojeluyksikkö kommentoi suunniteltujen ja laadittujen luontoselvitysten sisältöä.

Aikataulu: jatkuva
Päävastuu: Kaavoitus, Ympäristönsuojelu

Toimenpide 1.4: Huomioimme luonnon monimuotoisuuden säilymisen, viherverkostot ja ekologiset käytävät kaavoitustyössä.

Keino: Monimuotoisuudelle arvokkaat alueet, kuten arvokkaat luontokohteet ja uhanalaisten lajien elinympäristöt osoitetaan kaavoissa suojelualuevarauksin SL tai LUO-merkinnöin.

Aikataulu: jatkuva
Päävastuu: Kaavoitus

Keino: Asemakaavoituksessa ja katusuunnittelussa huomioidaan riittävä viheralueiden määrä ja jätetään teiden varsille viheralueita.

Aikataulu: jatkuva
Päävastuu: Kaavoitus ja kunnallistekniikka

Toimenpide 1.5. Maankäyttösopimuksissa huomioidaan alueen luontoarvot

Keino: Virkistysalueiden maankäyttösopimuksia laadittaessa tarkastellaan kunnan mahdollisuutta hankkia alueet omistukseensa.

Aikataulu: jatkuva
Päävastuu: Maankäyttö

Keino: Maankäyttösopimuksissa tarkastellaan tarvetta lisätä luontoarvoihin liittyviä huomioita tai velvoitteita.

Aikataulu: jatkuva
Päävastuu: Maankäyttö

Toimenpide 1.6. Kunnan luontotietojen paikkatietoaineistot saatetaan ajan tasalle ja helposti käytettävään muotoon

Keino: Luontoselvitykset ja muut merkittävät aineistot viedään kunnan sisäiseen paikkatietojärjestelmään ja mahdollisesta näin tiedon saavutettavuus ja helppokäyttöisyys.

Aikataulu: jatkuva
Päävastuu: Mittaus- ja paikkatietopalvelut, Ympäristönsuojelu

Keino: Kunnan sisäisiä paikkatietoaineistoja ylläpidetään ja päivitetään tarpeen mukaan.

Aikataulu: jatkuva
Päävastuu: Mittaus- ja paikkatietopalvelut, Ympäristönsuojelu

Keino: Vihdin kunnalle haetaan oikeudet Lajitietokeskuksen viranomaisportaaliin, jota ylläpitää Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS. Aineistoa käyttäviä henkilöitä perehdytetään ja tuetaan sivuston käytön kanssa.

Aikataulu: 2023–2024, jonka jälkeen jatkuva

Päävastuu: Ympäristönsuojelu

Keino: Tarkastellaan kunnan julkisen paikkatietojärjestelmän luontotietoaineistoja ja sen kehitysmahdollisuuksia tarpeen ja tarkoituksenmukaisuuden mukaan.

Aikataulu: jatkuva

Päävastuu: Mittaus- ja paikkatietopalvelut, Ympäristönsuojelu

Toimenpide 1.7. Varmistetaan keskusta-alueiden monimuotoisuus

Keino: Otetaan käyttöön viherkerroin -työkalu osana asemakaavoitusta.

Viherkerroin on työkalu, joka kuvastaa tontin tai korttelin vihertehokkuutta. Vihertehokkuus tarkoittaa esimerkiksi sitä kuinka paljon tontilla on erilaisia kasvillisuuspintoja tai sadevesiä viivyttäviä elementtejä suhteessa tontin pinta-alaan. Kaikilla viherelementeillä on omat painotuksensa, jotka osaltaan vaikuttavat viherkertoimen muodostumiseen. Viherkertoimen avulla lisätään ja säilytetään rakennetun ympäristön vehreyttä ja kasvillisuuden peittämiä pintoja. Tällä on keskeinen merkitys kaupunkiluonnon monimuotoisuudelle ja kaupunkiympäristön kykyyn sopeutua ilmastonmuutokseen. Vehreä kaupunkiympäristö auttaa hulevesien hallinnassa ja hiilensidonnassa sekä tukee kuntalaisten hyvinvointia ja kosketusta luontoon.

Aikataulu: 2024, jonka jälkeen aktiivinen

Päävastuu: Kaavoitus, Rakennusvalvonta

Tavoite 2: Luontotyyppien ja lajien elinympäristöjä turvataan ja paikallista monimuotoisuutta kehitetään

Toimenpide 2.1.: Huomioimme viheralueiden hoitotoimenpiteiden vaikutukset luontoarvoihin

Keino: Huomioimme luonnon monimuotoisuuden viheralueiden suunnittelussa suosimalla hallittua hoitamattomuuden periaatetta tähän soveltuvilla alueilla.

Hallitulla hoitamattomuuden periaatteella tarkoitetaan menetelmää, jossa luonnon hoitotöitä tehdään harvemmin ja harkiten. Keinoja voi olla esimerkiksi nurmikoiden leikkuuvälien pidentäminen, lahopuiden jättäminen metsään ja luontaisen kasvillisuuden suosiminen. Hallittu hoitamattomuus toteutetaan viheralueilla niin, että kuntalaisten turvallisuus huomioidaan, eikä esimerkiksi vaarallisia lahopuita jätetä kulkuväylille tai niiden välittömään läheisyyteen. Hallittu hoitamattomuus tarjoaa paitsi taloudellisia säästöjä niin myös tilaa luonnon monimuotoisuudelle.

Aikataulu: jatkuva
Päävastuu: Viherpalvelut

Keino: Ajoitamme niitot siementen tuuleentumisen jälkeiseen aikaan Pientareiden ja muiden alueiden niittoja tarkastellaan ja myöhäisempää niittoa pilotoidaan määrättyillä alueilla. Luontainen niittykasvillisuus ja heinät tarjoavat muun muassa pölyttäjille, hyönteisille sekä linnuille elinympäristöjä ja lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Erityisesti viljeltyjen peltojen varrella monimuotoiset pientareet vaikuttavat positiivisesti peltojen tuottavuuteen. Niitoissa otetaan huomioon kuntalaisten ja liikenteen turvallisuus.

Aikataulu: Pilotointi 2024–2026, jonka jälkeen tarkastelu
Päävastuu: Viherpalvelut
Mittari: m²

Keino: Keskusta- ja puistoalueilla vaalitaan vanhoja puita ja säilytetään puut niin pitkään kun turvallisuuden kannalta on mahdollista. Tarve puiden kaatamiselle arvioidaan tapauskohtaisesti.

Vanhat puut tarjoavat elinympäristöjä sekä ravintoa lukuisille hyönteisille ja linnuille.

Aikataulu: jatkuva
Päävastuu: Viherpalvelut

Keino: Suosimme pölyttäjille tärkeiden raitojen ja muiden pajujen esiintymistä viheralueilla ja ylläpidämme kasvillisuuden kerroksellisuutta.

Eryteisesti pajut tarjoavat keväisin ravintoa monille hyönteisille. Erikorkuisten kasvien avulla luontoon muodostuu kerroksellisuutta, joka osaltaan lisää luonnon monimuotoisuutta, mutta myös tarjoaa eläimille ja hyönteisille sopivia elinympäristöjä ja ravintoa. Kerroksellisen kasvillisuuden avulla luodulla suojavyöhykkeellä voidaan myös hillitä liikenteen pienhiukkaspäästöjä.

Aikataulu: jatkuva
Päävastuu: Viherpalvelut
Mittari: Istutusryhmien määrä

Kuva: Jokikunta. Ari Lindholm, LUMO-kuvituskilpailun satoa

Toimenpide 2.2: Edistämme alueellista monimuotoisuutta

Keino: Paahteisten uuselinympäristöjen muodostumista ja säilymistä edistetään siten, ettei hiekkapohjaiselle maaperälle lähtökohtaisesti lisätä maa-ainesta ja kylvetä siemeniä, vaan alueelle annetaan kehittyä luontainen niittylajisto.

Aikataulu: jatkuva
Päävastuu: Viherpalvelut
Mittari: Kohteiden lukumäärä

Keino: Hiidenrannan lammaslaidun
Kesällä 2023 perustetulla laidunalueella pyritään edistämään laidunalueen monimuotoisuusarvoja. Kohteen kasvillisuus ja vieraslajimäärä on kartoitettu ennen ensimmäistä laidunkautta ja kartoituskerta toistetaan keväällä 2029. Kohteen kasvillisuuden kehityksestä sekä vieraslajien määrän kehityksestä tehdään seurantaraportti ohjelmakauden päättymisen yhteydessä.

Aikataulu: 2023–2030
Päävastuu: Viherpalvelut, Ympäristönsuojelu
Mittari: Vieraslajiesiintymän seuranta, muutokset kasvillisuudessa

Keino: Lemmenheiton maisemapelto
Perustamme maisemapellon, jonne kylvetään luonnon monimuotoisuutta edistäviä ja virkistyskäytölle sopivia lajeja.

Aikataulu: 2024, jonka jälkeen jatkuva
Päävastuu: Viherpalvelut
Mittarit: Projektin toteutus

Toimenpide 2.3: Vieraslajien poistoa tehdään järjestelmällisesti kunnan omistamilla mailla ja kuntalaisten osaamista ja osallistumista vieraslajitorjunnassa vahvistetaan

Keino: Tieto vieraslajeista on ajantasaista ja helposti saatavilla.

Aikataulu: jatkuva

Päävastuu: Ympäristönsuojelu

Keino: Vieraslajien torjunnasta laaditaan oma ohje.

Aikataulu: 2024

Päävastuu: Ympäristönsuojelu

Keino: Ympäristönsuojeluyksikkö järjestää vuosittain vieraslajitalkoot, johon kuntalaiset kutsutaan mukaan.

Aikataulu: 2024–2030

Päävastuu: Ympäristönsuojelu

Mittari: Vieraslajiesiintymien seuranta ja dokumentointi

Keino: Vihdin kunta osallistuu vuosittain valtakunnalliseen vieraslajien torjuntatyöhön Soolotalkoot -kampanjan kautta. Talkoissa tarjotaan kuntalaisille työkalut ja keinot torjua haitallisia vieraslajeja määrätyillä alueilla. Soolotalkoiden hoitokohteet määritellään vuosittain, aikaisemmin hoidettuja kohteita priorisoidaan.

Aikataulu: 2024–2030

Päävastuu: Viherpalvelut, Ympäristönsuojelu

Mittari: Pois viedyt säkit ja vieraslajiesiintymien seuranta ja dokumentointi

Keino: Tarjoamme kouluille ja järjestöille tarvittavia työvälineitä vieraslajien poistoon sekä mahdollisuuden vieraslajijätteen poiskuljetukselle kunnan toimesta.

Aikataulu: Jatkuva, tarpeen mukaisesti

Päävastuu: Viherpalvelut

Mittari: Yhteydenotot, vieraslajiesiintymien seuranta ja dokumentointi

Tavoite 3: Vesistöjen ja pienvesistöjen tilaa parannetaan

Toimenpide 3.1.: Edistetään uhanalaisten vesi- ja rantalajien ja luontotyyppien säilymistä ja ennallistamista

Keino: Yhteistyön jatkaminen

Jatkamme tiivistä yhteistyötä alueellisten toimijoiden kanssa, kuten esimerkiksi Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö ry:n ja Siuntionjoen latvajärvien suojeluyhdistys ry:n kanssa.

Aikataulu: jatkuva

Päävastuu: Ympäristönsuojelu

Mittari: Meneillä olevat projektit

Keino: Jätämme ranta-alueille pajukkoa ja muuta kasvillisuutta, joka hidastaa ravinteiden valumista vesistöihin.

Aikataulu: jatkuva

Päävastuu: Viherpalvelut

Keino: Vesistöjen seurantaohjelma

Vesistöjen seurantaohjelmalle laaditaan loppukooste ja uusi seurantaohjelma laaditaan.

Aikataulu: jatkuva

Päävastuu: Ympäristönsuojelu

Mittarit: Laatuparametrien seuranta

Keino: Tarkastamme järjestelmällisesti ranta-alueiden jätevesijärjestelmiä. Kunnan toimesta osoitetaan vuosittain alue tai alueita, joille keskitetään tarkastus- ja neuvontakäyntejä.

Aikataulu: 2024–2030

Päävastuu: Ympäristönsuojelu

Mittari: Suoritetut tarkastuskäynnit

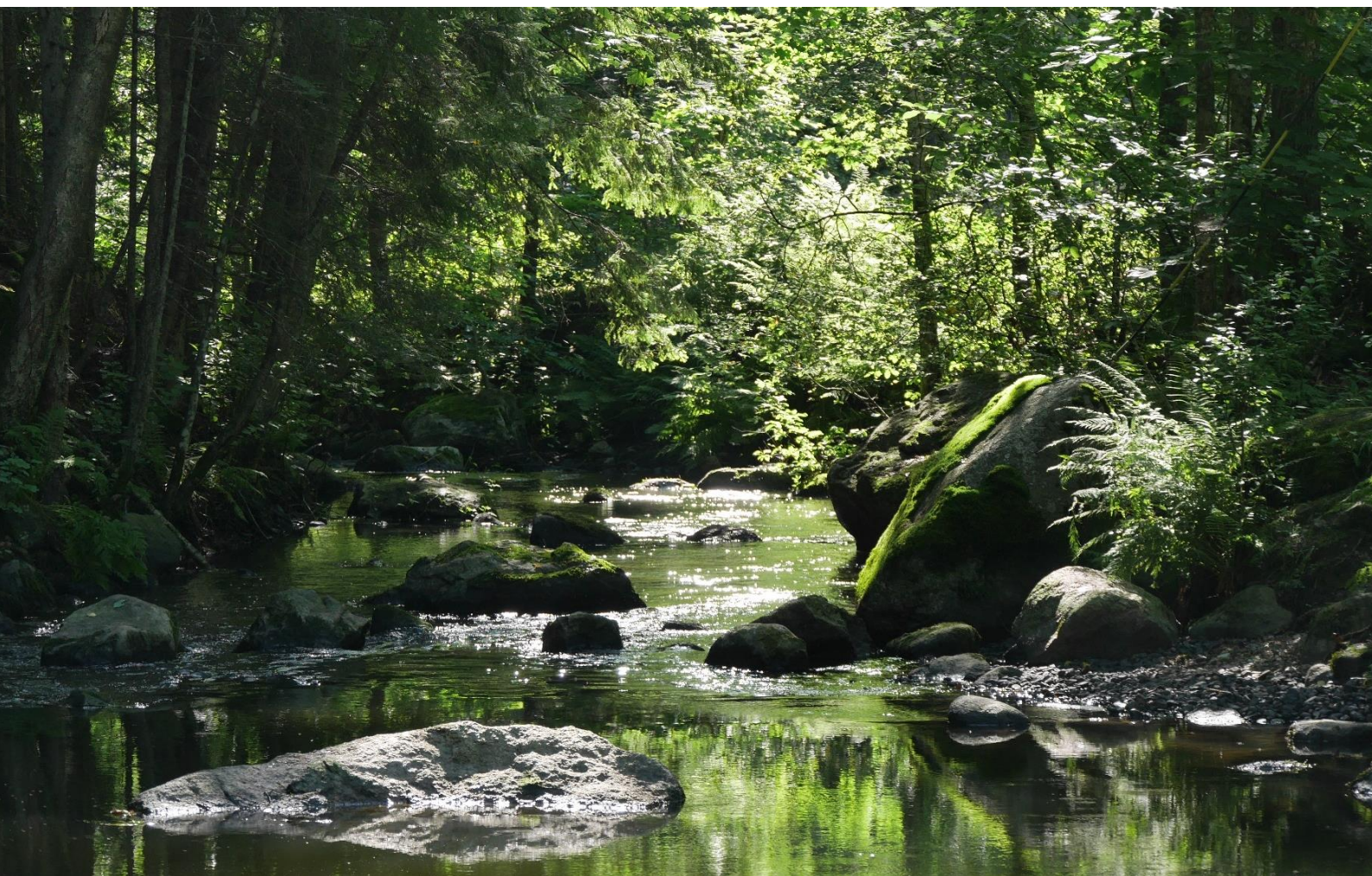
Keino: Vihdin kunnan hevostalliohje päivitetään ja hevostallien kuormitusta ympäristöön valvotaan.

Aikataulu: 2023, jonka jälkeen jatkuva
Päävastuu: Ympäristönsuojelu
Mittari: Suoritetut tarkastuskäynnit

Keino: HULEVET

HULEVET on hanke, jossa hulevesien hallinnan toimintamalli jalkautetaan ja hankkeessa mukana oleville yhteistyökunnille tarjotaan tietoa ja koulutusta hulevesien hallinnan parhaista käytännöistä. Vihdin kunta kuuluu hankkeen yhteistyökuntiin.

Aikataulu: 2023–2025
Päävastuu: Ympäristönsuojelu, LUVY

Kuva: Palakoski. Markku Oksanen, LUMO-kuvituskilpailun satoa

Tavoite 4: Metsäluonnon tila kunnan omistamissa metsissä paranee

Toimenpide 4.1.: Huomioimme luonnon monimuotoisuuden vuonna 2024 voimaan tulevassa metsänhoitosuunnitelmassa

Keino: Ympäristösuojeluyksikkö osallistuu tulevan metsänhoitosuunnitelman laatimiseen luonnon monimuotoisuuden osalta.

Aikataulu: 2024, jonka jälkeen voimassa

Päävastuu: Viherpalvelut

Toimenpide 4.2.: Lisäämme lahoppuun määrää kunnan omistamissa metsissä

Keino: Hoitotoimien yhteydessä lisäämme lahoppuun määrää metsissä jättämällä hakkuualueelle lahoppuuta vähintään 13 kuutiota hehtaarille.

Aikataulu: jatkuva

Päävastuu: Viherpalvelut

Mittarit: kappalemäärä

Keino: Lahoppupuisto

Kunnan puistojen monimuotoisuuden lisäämiseksi perustetaan kunnan maille ulkoilijoille turvallinen lahoppupuisto. Puiston tarkempi sijainti määritellään myöhemmin, mutta tulevassa sijainnissa huomioidaan alueen jo olemassa olevat luontoarvot. Lahoppupuiston toteutuskeinoina voi olla esimerkiksi olemassa olevien lahoppuiden vaaliminen, lahoppuun hallittu lisääminen sekä risuaitojen teko.

Aikataulu: 2024–2026

Päävastuu: Viherpalvelut, Ympäristönsuojelu

Mittarit: Lahoppuun määrä, tehdyt toimenpiteet

Toimenpide 4.3.: METSO-kartoituksen tarkastelu

Keino: Tarkastellaan yhdessä valvontaviranomaisen kanssa mahdollista suojelualueetta, joka sijoittuisi kunnan omistamille maille esimerkiksi Pääkslahden alueelle.

Mahdollisen suojelun yhteydessä aloitetaan projektiluonteinen seuranta koskien alueen monimuotoisuuden tilan kehitystä. Seuranta toteutetaan kunnan toimesta. Seurantaindikaattorit määritellään tulevan projektin yhteydessä.

Aikataulu: 2024–2030

Päävastuu: Viherpalvelut, Ympäristönsuojelu

Mittarit: Määritellään projektin yhteydessä

Tavoite 5: Lisäämme tietoisuutta luonnon monimuotoisuudesta ja tuemme paikallisen luontosuhteen kehittymistä

Toimenpide 5.1.: Vahvistamme ympäristöasioiden viestintää ja huomioimme kuntalaisten saavutettavuuden.

Keino: Viestintäsuunnitelma
Kehitämme ympäristönsuojelun viestintäsuunnitelman.

Aikataulu: 2024–2025, jonka jälkeen jatkuva
Päävastuu: Ympäristönsuojelu

Keino: Ohjeet ja julkaisut
Laadimme ohjeita ja julkaisuja, jotka tukevat yleisön tietoisuuden lisäämistä. Tiedotus kohdistetaan erityisesti yksityisille toimijoille ja yrityksille.

Aikataulu: jatkuva
Päävastuu: Ympäristönsuojelu

Keino: Retkiopas
Laadimme retkioppaan, jossa kerrotaan Vihdin luonnosta ja mahdollisista ulkoilualueista. Retkiopas toteutetaan mahdollisuuksien mukaan yhdessä paikallisten luontoyritysten kanssa.

Aikataulu: 2024
Päävastuu: Ympäristönsuojelu

Keino: Tuemme alueellisia toimijoita tiedotuksessa.

Aikataulu: jatkuva
Päävastuu: Ympäristönsuojelu

Toimenpide 5.2.: Huomioimme opetuksen merkityksellisyyden luontosuhteen kehittämisessä

Keino: Esittelemme vuosittain luonnon monimuotoisuutta Vihdin lukion biologian Ekologia ja ympäristö -opintojakson tunneilla.

Aikataulu: 2024–2030, lähtökohtaisesti keväisin
Päävastuu: Ympäristönsuojelu, Vihdin lukio
Mittarit: Kunnan tekemät lukiokäynnit

Keino: Lukion lähettilästoiminta

Aloitetaan yhteistyössä lukion kanssa lähettilästoiminta, jossa lukiolaiset voivat osana opintojaan opettaa alakoululaisille luonnon monimuotoisuudesta ja mahdollisesti myös ohjata ja opastaa alakoululaisia monimuotoisuuden havainnoinnissa.

Aikataulu: 2024–2030, Luonnon lumo-työkurssin tai muun sopivan työkurssin yhteydessä

Päävastuu: Ympäristönsuojelu, Vihdin lukio

Mittarit: Lukiolaisten tekemät kummikäynnit

Toimenpide 5.3. Lisäämme kuntalaisten luontotietoa ja kannustamme liikkumaan luonnossa

Keino: Vuosittainen luontoretki

Järjestämme vuosittain kuntalaisille suunnatun luontoretken. Valittu retkikohde määritellään vuosittain ja retken järjestämisessä suositaan sidosryhmäyhteistyötä paikallisten järjestöjen kanssa.

Aikataulu: 2024–2030

Päävastuu: Ympäristönsuojelu

Keino: Vuosittainen tapahtuma

Järjestämme vuosittain innostavan tapahtuman tai tapahtumia, jotka kannustavat liikkumaan luonnossa ja kehittävät yhteisöllisyyttä. Tapahtumat voivat olla esimerkiksi kilpailuja. Tapahtumien järjestämisessä suositaan sidosryhmäyhteistyötä paikallisten järjestöjen kanssa.

Aikataulu: 2024–2030

Päävastuu: Ympäristönsuojelu

Toimenpide 5.4: LUMO-ohjelmasta tiedotetaan ja sen edistymistä seurataan tarkasti kunnan ympäristönsuojelun kotisivuilla

Keino: LUMO-ohjelman edistymistä seurataan vähintään kahdesti vuodessa kunnan nettisivuilla. Tehdyistä toimenpiteistä ja ohjelman kehitymisestä laaditaan vuoden 2027 loppuun mennessä väliraportti, jota esitellään kuntalaisille yleisötilaisuudessa. Ohjelmakauden päättyttyä ohjelmalle laaditaan loppuraportti.

Aikataulu: jatkuva

Päävastuu: Ympäristönsuojelu

Vaikutusten arviointi ja seuranta

Ohjelman etenemistä päivitetään kunnan verkkosivuille vähintään kahdesti vuodessa. Ohjelmalle laaditaan väliraportti vuonna 2027 ja loppuraportti vuonna 2030.

Tavoitteita seurataan toimenpidetasolla ja ohjelman edistymistä esitellään kerran vuodessa ohjelman ulkopuoliselle seurantaryhmälle. LUMO-ohjelman aikataulutettujen toimenpiteiden edistymistä seurataan yllä mainitun aikataulun lisäksi alla olevan seurantasuunnitelman mukaisesti.

- = Toimenpiteen alkaminen
- = Aktiivinen vaihe
- = Tarkastelu

Toimenpide	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
TP 1.1 Liittyminen luontoviisaat kunnat -verkostoon	■	■	■	■	■	■	■
TP 1.2 LUMO-ohjelman seurantaryhmä	■	■	■	■	■	■	■
TP 1.7 Viherkerroin	■	■	■	■	■	■	■
TP 2.1 Paahteisten pientareiden niiton myöhäistäminen	■	■	■	■	■	■	■
TP 2.2 Hiidenrannan lammaslaidun	■	■	■	■	■	■	■
TP 2.2 Lemmenheiton maisemapelto	■	■	■	■	■	■	■
TP 2.3 Vieraslajiohje	■	■	■	■	■	■	■
TP 2.3 Vuosittaiset vieraslajitalkoot	■	■	■	■	■	■	■
TP 2.3 Soolotalkoot	■	■	■	■	■	■	■
TP 3.1 Vesistöjen seurantaohjelma	■	■	■	■	■	■	■
TP 3.1 Tarkastamme ranta-alueiden jätevesijärjestelmiä	■	■	■	■	■	■	■
TP 3.1 Hevostalliohje ja hevostallien valvonta	■	■	■	■	■	■	■
TP 3.1 HULEVET	■	■	■	■	■	■	■
TP 4.1 Huomioimme luonnon monimuotoisuuden tulevassa metsänhoitosuunnitelmassa	■	■	■	■	■	■	■
TP 4.2 Lahopuupuisto	■	■	■	■	■	■	■
TP 4.3 METSO-kartoituksen tarkastelu	■	■	■	■	■	■	■
TP 5.1 Viestintäsuunnitelma	■	■	■	■	■	■	■
TP 5.1 Retkiopas	■	■	■	■	■	■	■
TP 5.2 Esittelemme vuosittain luonnon monimuotoisuutta Vihdin lukion biologian tunneilla	■	■	■	■	■	■	■
TP 5.2: Lukion lähettilästoiminta	■	■	■	■	■	■	■
TP 5.3: Vuosittainen luontoretki	■	■	■	■	■	■	■
TP 5.3: Vuosittainen tapahtuma	■	■	■	■	■	■	■

Lähteet

1. Geologinen tutkimuskeskus, 2002.
https://tupa.gtk.fi/kartta/maaperakartta20/mps_204106.pdf
2. Uudenmaan liitto, 2018, UUDENMAAN EKOLOGISET VERKOSTOT ZONATION-ANALYYSIEN PERUSTEELLA, Uudenmaan liiton julkaisuja E 194 – 2018.
<https://uudenmaanliitto.fi/wp-content/uploads/2021/10/Uudenmaan-ekologiset-verkostot.pdf>
3. Ramboll, 2012, Hiidenveden kunnostus 2012-2014 -hanke, Kunnostus ja hoitosuunnitelma. <https://www.luvy.fi/wp-content/uploads/Hiidenveden-kunnostus-ja-hoitosuunnitelma-13.12.2012.pdf>
4. Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö ry (Pellikka K., Sammalkorpi I., Mettinen A. ja Valjus J., 2020, Vihdin Enäjärven kunnostussuunnitelma. https://www.luvy.fi/wp-content/uploads/Julkaisu-18_2020_Vihdin-Enajarven-kunnostussuunnitelma.pdf
5. Metsähallitus, 30.6.2023, ULJAS/SAKTI -järjestelmästä irrotetut perinnebiotooppitiedot
6. Ympäristö.fi, julkaisijana ELY-keskukset, 2023.
<https://www.ymparisto.fi/fi/luonto-vesistot-ja-meri/luonnon-monimuotoisuus/suojelu-ennallistaminen-ja-luonnonhoito/natura-2000-alueet/vanjarvi-marjantienmaki-ja-laukkamaki>
7. Ympäristö.fi, julkaisijana ELY-keskukset, 2023.
<https://www.ymparisto.fi/fi/luonto-vesistot-ja-meri/luonnon-monimuotoisuus/suojelu-ennallistaminen-ja-luonnonhoito/natura-2000-alueet/konianvuori>
8. Ympäristö.fi, julkaisijana ELY-keskukset, 2023.
<https://www.ymparisto.fi/fi/luonto-vesistot-ja-meri/luonnon-monimuotoisuus/suojelu-ennallistaminen-ja-luonnonhoito/natura-2000-alueet/nuuksio>
9. Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy (Korvenpää K., Junnila A.), Nummelan lentokentän asemakaavamuutoksen luontoselvitys, 2022
10. Suomen luontotieto oy (Oja J., Oja S.), 2010, Vihdin Nummelanharjun käyttömahdollisuuksien kartoitukseen liittyvä luontoarvojen perusselvitys.
11. Faunatica Oy (Nieminen M., Makkonen H., Schrader M.), 2010, Vihdin Tervalammen osayleiskaavaalueen luontoselvitykset vuonna 2010
12. Kaukoranta M., Karjaanjoen vesistön kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelma vuosille 2022–2031, 2021
13. Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö ry, Luonnos Siuntionjoen Kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelmasta, 2021. <https://kirkkonummi-siuntionjoenkalatalousalue.fi/wp-content/uploads/2022/05/Hallituksen-KHS-ehdotus-kokoukselle-14.12.2021-K-Sj.-kta.pdf>

14. Espoon ympäristökeskuksen monistesarja 1b/2009 (Janatuinen A.), Espoon virtavesiselvitys 2008 osa 2: Espoon vesistöt, 2009.
https://static.espoo.fi/cdn/ff/mq2qYC0MECbh9p-qR2dftJ-AjbnY_6RWdrtp6e5bXKA/1635405994/public/2021-10/Espoon%20virtavesiselvitys%202008%20osa2.pdf
15. Suomen ympäristökeskus, Vesikartta -sovellus.
16. Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö ry, Vesientila -aineisto.
<https://www.vesientila.fi/>
17. Vuorinen E. ja Janatuinen A., Haastattelu, 25.8.2023
18. Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistys ry ja Vantaanjoki-neuvottelukunta, Vantaanjoen vesistöalue, Etelä-Suomen luontohelmi, hyvään ekologiseen tilaan/Toimenpideohjelma 2017–2027, 2017.
https://www.vhvsy.fi/files/upload_pdf/7147/VHVSY-toimenpideohjelma-katseluun.pdf
19. Vantaanjoen kalatalousalueen hallitus (Tolvanen O.), Vantaanjoen kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelma 2022–2031, 2022. <https://www.ely-keskus.fi/documents/10191/23303881/Vantaanjoki+KHS.pdf/c56dcec8-7e8f-bba4-07e3-b07fb8b38788?t=1685948579279>
20. Uudenmaan ympäristökeskus (Pimenoff S., Vuorinen E.), 2008, Kosteikkojen ja luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma Vihtijoen valuma-alueella.
https://www.luvy.fi/wp-content/uploads/2019/09/Vihtijoki_kosteikkojen_yleissuunnitelma.pdf
21. Metsähallitus, Nuuksion kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma, 2006.
<https://julkaisut.metsa.fi/assets/pdf/lp/Csarja/c19.pdf>
22. Luontotieto Keiron Oy, 8.2.2011, Vihdin kunta / Kunta-METSO Metso-kohteiden inventointi 2010
23. Luontopaneeli, 2019, IPBES:n raportti; Globaali arviointiraportti biodiversiteetistä ja ekosysteemipalveluista
24. Suomen luonnonsuojeluliitto, Otalammen ja Palojärven ekoyhteydet, erikseen toimitettu materiaali, 2023
25. Ympäristöministeriö, Luonnon monimuotoisuus ja luonnonsuojelu.
<https://ym.fi/luonnon-monimuotoisuus-ja-luonnonsuojelu>
26. Ympäristöministeriö, Kansainvälinen biodiversiteetti-politiikka.
<https://ym.fi/kansainvalinen-biodiversiteettipolitiikka>
27. Vihdin kunta, Vihdin kuntastrategia, 2022. https://www.vihti.fi/wp-content/uploads/2022/05/VIHTI_strategia_2022-2025.pdf
28. Metsähallitus, 18.8.2023, ULJAS/SAKTI -järjestelmästä irrotetut suojelalueet
29. Mannin O., Korhonen I., Juntunen R., Ronkainen M., Pajari A. ja kartoitusryhmä, Raportti maastokäynneiltä Vihdin Pääksniemeen, 2022

Liitteet

Liite 1: Sanasto

Biodiversiteetti	Eliökunnan monimuotoisuus
Ekologinen verkosto	Laajempi verkosto, joka kattaa luonnon ydinalueet kuten luonnonsuojelualueet, arvokkaat luontokohteet sekä niiden välillä kulkevat ekologiset käytävät
Ekologinen käytävä	Esimerkiksi kasvillisuuden peittämät alueet, metsävyöhykkeet tai virtavedet, jotka yhdistävät luonnon ydinalueita toisiinsa ja mahdollistavat eri eliöiden kulkemisen varmistuen niiden hengissä pysymisen, leviämisen sekä sitä kautta perimän vaihtelun
Ekosysteemipalvelut	Luonnon tarjoamat aineelliset ja aineettomat palvelut, kuten esimerkiksi ravinto ja ravinteiden kierto
Ennallistaminen	Luontotyyppin tai elinympäristön palauttaminen luonnontilaisen kaltaiseksi
Haitallinen vieraslaji	Vieraslaji, jonka katsotaan aiheuttavan haittaa alkuperäiselle ekosysteemille tai ihmisen taloudelle
HELMI-ohjelma	Maa- ja metsätalousministeriön sekä ympäristöministeriön ohjelma, jolla vahvistetaan Suomen luonnon monimuotoisuutta ja turvataan luonnon tarjoamia elintärkeitä ekosysteemipalveluita
Hulevesi	Rakennetuilta alueilta kertyvä sade- ja sulamisvesi
Joutomaa	Maatalouteen ja muuhun taloudelliseen hyötykäyttöön sopimaton lähes puuton maa-alue
Keto	Hiekkaisilla ja kallioisilla alueilla esiintyvät avoimet alueet, joilla elää omaleimainen kasvilajisto. Usein riippuvaisia laidunnuksesta tai ihmisten luonnonhoidosta.
Kitumaa	Metsää, jossa puuston vuosittainen kasvu on luontaisesti vähäistä mutta ei olematonta.
Lahopuu	Kuollut ja lahoava puu

Latvavesi	Vesistön alkupää
LUO-alue	Kaavamerkintä, jolla osoitetaan luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä alue.
Luontodirektiivin luontotyypit	Direktiivi, joka suojelee Euroopan yhteisön tärkeinä pitämiä luontotyypppejä
Luontotyyppi	Maa- tai vesialue, jolla on tietynlainen ympäristö ja jolla esiintyy luonteenomainen kasvi- ja eläinlajisto.
Lähde	Pohjaveden purkautumispaikka, josta vesi nousee maan pintaan
METSO-ohjelma	Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma
SAC (Natura-alue)	Eriyisten suojelutoimien alue.
SCI (Natura-alue)	Euroopan unionin luontodirektiivin mukaisesti yhteisön tärkeänä pitämä alue.
SPA (Natura-alue)	Euroopan unionin lintudirektiivin tarkoittama erityissuojelualue
Suojelualuevaraus	Kaavassa osoitettu luonnonsuojelualueeksi perustettava alue
Suojeluverkosto	Määrättyyn alueeseen kuuluvat suojelualueet
Uuselinympäristö	Ihmisten toiminnasta syntyneet elinympäristöt, jotka muistuttavat piirteiltään ja eliöstöltään luonnonsuojelulain tai luontodirektiivin tarkoittamia luontotyypppejä. Esimerkiksi tien- ja radanpientareet ja lentokentät
Valuma-alue	Maantieteellinen alue, josta vesi päätyy maanpinnan olosuhteiden ohjaamana määrättyyn vesistöön
Valvontaviranomainen	Viranomainen, jolla on säädetty toimivalta ja velvollisuus valvoa tiettyjen säädösten noudattamista
Vieraslaji	Eliölaji, joka ei kuulu esiintymisalueen alkuperäiseen lajistoon, ja on levinnyt alueelle ihmistoiminnasta johtuen. Kaikki vieraslajit eivät ole haitallisia (kts. haitalliset vieraslajit)
Yläjuoksu	Joen tai jokivesistön osat, jotka ovat tietyn kohdan yläpuolella ja lähempänä latvavesiä

Liite 2: Ohjelman valmistelu

LUMO-ohjelmaa on valmisteltu kunnan ympäristönsuojelu- ja valvontayksikön toimesta vuoden 2023 aikana. Laajaan valmisteluun on lukeutunut lukuisia eri vaiheita, joita voi tarkastella alla olevasta taulukosta.

- Ohjausryhmän kokoukset 2.2.2023, 3.4.2023 ja 8.9.2023
- Sidosryhmäyhteistyö kunnan sisäisesti ja eri toimijoiden kanssa
- Kuntalaiskysely helmikuussa 2023 Vihdin luonnosta
 - Sähköisessä kyselyssä pyydettiin kuntalaisilta tietoa siitä, mikä asia tai paikka Vihdin luonnossa on itselle arvokasta
 - Tuotti 71 tekstipohjaista vastausta ja 70 tekstipohjaista karttamerkintää
 - Toistuvia teemoja mm. metsät ja metsänhoito (34), virkistyskäytön mahdollistaminen ja sen tärkeys (29), vesistöt ja vesistöjen hoito (17), luonnon yleinen monimuotoisuus (14) sekä keskusta- ja taajama-alueiden vehreys (6). Tärkeinä asioina koettiin Vihdin luonnonläheinen sijainti ja sen tuoma luonnon läheisyys. Rakennettuun ympäristöön toivottiin vehreyttä ja kasvillisuutta. Karttamerkinnöissä esille nousi Pääkslahti (17), harjualueet (15), Nummelanharju (6), Nuuksio (3), ja Enäjärvi (3).
- Alustavat kommenttipyyntö Vihdin alueen sidosryhmille
 - Yhteensä 47 kommenttipyyntöä yhteistyötahoille, jotka tunnistettiin mahdollisiksi LUMO-työn sidosryhmiksi. Vapaita kommentteja ja mahdollisia luontoselvityksiä pyydettiin tukemaan ohjelman laadintaa.
 - Yhteensä 10 tahoja jätti kommentteja. Kommentteja jättivät Uudenmaan ELY-keskus ja Länsi-Uudenmaan museo, Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö ry, Virtavesien hoitoyhdistys Virho ry, Siuntionjoen latvajärvien suojeluyhdistys ry, Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys Tringa ry, Vihdin luonto ry ja Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri, Vihtijärven kyläyhdistys sekä Vihdin lukion ja Otalammen koulun biologianopettajat.
- Yrityskysely kesäkuussa 2023
 - Selvitettiin yritysten tekemää luonnon monimuotoisuustyötä sekä mahdollista neuvonnan tarvetta.
 - Tuotti kolme (3) laadukasta vastausta toimijoilta, joiden toimialaksi lukeutui jossain muodossa ympäristö- ja luontoaiheiset teemat. Neuvonnan tarvetta esiintyi erityisesti ekologisen kompensaatiossa sekä käytännön toimien kanssa.
- Työpajat 14.6.2023 ja 28.8.2023
- Kuntalaisille aloitusseminaari 28.2.2023 sekä luonnosvaiheen seminaari 14.9.2023
- LUMO-kuvituskilpailu 7.9.-1.10.2023

Liite 3: Vihdin kunnan alueen suojeuverkosto

Tilanne 18.8.2023

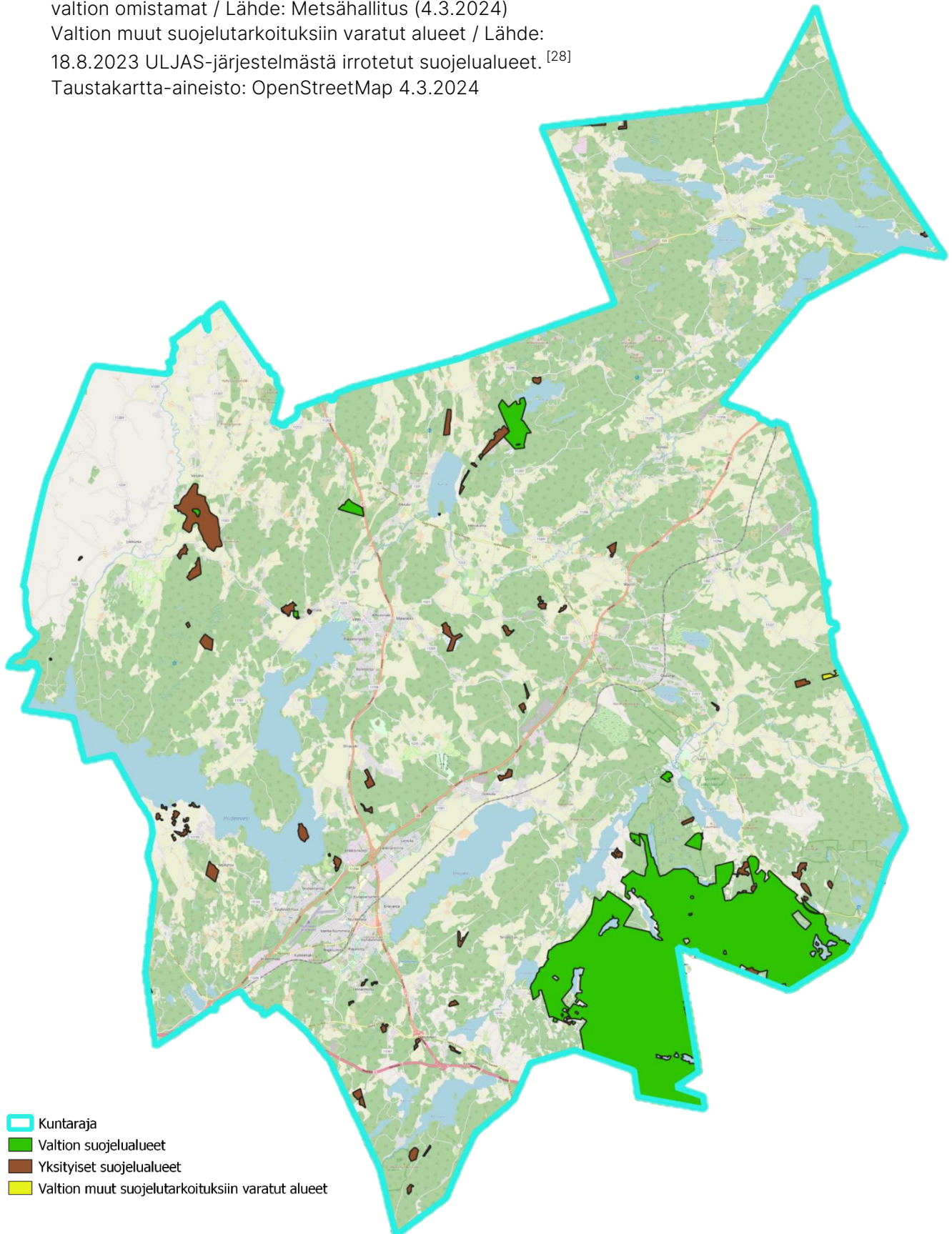
Luonnonsuojelualueet: yksityisten mailla ja Luonnonsuojelualueet:

valtion omistamat / Lähde: Metsähallitus (4.3.2024)

Valtion muut suojejutarkoituksiin varatut alueet / Lähde:

18.8.2023 ULJAS-järjestelmästä irrotetut suojejalueet. ^[28]

Taustakartta-aineisto: OpenStreetMap 4.3.2024

Liite 4: Vihdin vesistöalueet

